

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Alena Nezhybová

Dědění ze závěti

Diplomová práce

Olomouc 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dědění ze závěti“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Přerově dne 8.12.2014

Alena Nezhybová v.r.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za odborné vedení, připomínky a pomoc při zpracování této práce. Také rodině a přátelům za podporu během studia.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. OBČANSKÝ ZÁKONÍK Z ROKU 1964	9
2.1 Požadavky kladené na osobu zůstavitele	9
2.2 Náležitosti vůle zůstavitele a jejího projevu	10
2.3 Obsahové náležitosti závěti	12
2.4 Formy závěti	14
2.4.1 Závěť holografní	16
2.4.2 Závěť allografní se dvěma svědky	17
2.4.3 Závěť allografní se třemi svědky	19
2.4.4 Závěť ve formě notářského zápisu	21
2.4.4.1 Zřízení nadace nebo nadačního fondu závěti	24
2.5 Neopomenutelný dědic	25
2.6 Dědická nezpůsobilost	27
2.7 Zrušení závěti	30
3. NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK	33
3.1 Závěť jako jeden z dědických titulů	33
3.2 Pořizovací nezpůsobilost	37
3.3 Formy závěti	38
3.3.1 Závěť pořízená soukromou listinou	40
3.3.2 Závěť pořízená veřejnou listinou	41
3.3.3 Úlevy při pořizování závěti, tzv. privilegované závěti	42
3.3.4 Svědkové závěti	45
3.4 Vedlejší doložky závěti	46
3.4.1 Podmínky	47
3.4.2 Doložení času	48
3.4.3 Příkaz	49
3.5 Nepominutelný dědic	50
3.6 Zrušení závěti	52
4. ZÁVĚŘ	54
5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56

6. SHRUTÍ A KLÍČOVÁ SLOVA.....	59
7. SUMMARY AND KEY WORDS.....	60

SEZNAM ZKRATEK

Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny
Listina	základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NŘ	zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád
NNF a násl. nadace	zákon č. 227/1997 Sb., zákon o nadacích a nadačních fondech a následující nadace nebo nadační fond
ABGB	všeobecný zákoník občanský z roku 1811

1. ÚVOD

Dědění v České republice je deklarováno na ústavní úrovni, a to v článku 11 odst. 1 Listiny. Samotná úprava dědického práva je ponechána zákonu, kterým je občanský zákoník. Každý má právo vlastnit majetek, jehož dědění se zaručuje, k této svobodě náleží možnost nakládání s předmětem individuálního vlastnictví nejen mezi živými (inter vivos), ale i pro případ smrti (mortis causa). Smrt oprávněného nemůže být příležitostí k tomu, aby zanechaný majetek přešel bez ohledu na vůli zůstavitele na veřejnoprávní subjekt.

Dědická posloupnost je základním kamenem dědického práva. Přejed práva a povinností ze zůstavitele na dědice se liší na základě toho, který dědický titul je právním důvodem dědění. NOZ uvádí tři dědické tituly, na jejichž základě je dědická posloupnost připuštěna. Dědickými tituly jsou závěť, dědění ze zákona a dědická smlouva, přičemž všechny tyto dědické tituly mohou obstát vedle sebe. Rozšíření dědických titulů o dědickou smlouvu je znakem toho, že NOZ klade větší důraz na autonomii vůle zůstavitele.

Tématem diplomové práce je jeden z dědických titulů, a to závěť. Cílem práce je srovnat úpravu dědění ze závěti ve dvou občanských zákonících, které svou účinností na sebe navazovaly, a to OZ a NOZ. Porovnáváním jednotlivých forem závěti, možností jejich pořízení, způsobilosti pořizovatele, zrušení závěti a dalších náležitostí týkajících se dědění ze závěti, jako rozebrání nových institutů, které NOZ zavádí, se budu snažit nalézt odpovědi na otázky: *Je nová úprava odlišná od úpravy předchozí? Co nová právní úprava přináší do úpravy dědění ze závěti? Bude nová právní úprava působit potíže při její aplikaci?* K vyřešení těchto otázek mi budou nápomocny zejména metody srovnávací a logická, zvláště dedukce.

Rekodifikace občanského zákoníku se připravovala dlouhá léta – více než deset let. A celá tato koncepce přináší celou řadu změn, které jsou více či méně znatelné. Mezi nejvýznamnější změny patří substitute, vedlejší doložky (podmínka, příkaz a doložení času), další změnou je úprava povinného dílu nepominutelných dědiců.¹

Dědění ze závěti jsem si jako téma diplomové práce zvolila, protože dle mého názoru má mít každý možnost a právo rozhodnout o svém majetku pro případ smrti. I když se nejčastěji dědictví vypořádává na základě zákonné posloupnosti, tak se domnívám, že závěť jako tradiční institut dědického práva, je nejlepším způsob, jak o svém majetku na základě vlastní svobodné

---

¹ ELIÁŠ, K. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 101 – 103.

vůle rozhodnout. Koncepce OZ upřednostňovala právě zákonnou dědickou posloupnost a na zůstavitelovu vůli nebyl brán takový zřetel, jaký by si jistě zasloužila. Úprava NOZ naopak upřednostňuje hlavně vůli zůstavitele, které má být maximálním možným způsobem vyhověno. Tvůrci NOZ se inspirovaly v mnoha evropských civilních kodexech, a tato komplexní rekonstrukce znamená, že se úprava českého občanského práva přiblížila ostatním evropským standardům.

Diplomová práce se, vzhledem k tématu a cíli, věnuje pouze hmotněprávní úpravě dědění ze závěti. Není opomenutím nezmínění úprav na komunitární, mezinárodní úrovni a závěti s mezinárodním prvkem, pouze se domnívám, že zahrnutí i této problematiky do práce by již nesplňovalo stanovené cíle – srovnání úpravy OZ a NOZ.

Práce je rozdělena do dvou částí, jejichž jednotlivé kapitoly se zaměřují na problematiku pořízení závěti, která odpovídá požadavkům toho kterého zákona. V jednotlivých kapitolách jsou rozebírány náležitosti vůle pořizovatele, formy závěti, dále povinný díl nepominutelných dědiců i zrušení závěti, a to vždy z pohledu daného právního předpisu. V části věnované NOZ jsou rozebrány i vedlejší doložky závěti a privilegované testamenty.

2. OBČANSKÝ ZÁKONÍK Z ROKU 1964

2.1 Požadavky kladené na osobu zůstavitele

Dědické právo výslovně neuvádí důvody zůstavitelovi nezpůsobilosti sepsat závěť, tak jak to činil obecný zákoník občanský. Z obecných ustanovení občanského zákoníku je dovozováno, že způsobilost sepsat závěť má osoba, která je plně způsobilá k právnímu jednání. Z tohoto pravidla se časem vymezily dvě výjimky, které jsou věková hranice pro sepsání závěti a omezení způsobilosti k právnímu jednání z důvodu duševní poruchy, která není přechodná.²

Závěť může platně pořídit jedinec, který v okamžiku jejího pořízení je plně způsobilý k právním úkonům, při splnění zvláštních podmínek také nezletilý starší patnácti let, jakož i ten, kdo byl rozhodnutím soudu částečně omezen ve způsobilosti k právním úkonům a rozsah omezení nevylučuje pořízení závěti.

Ten, kdo dovršil osmnáctý rok života a je svéprávný, může zřídit závěť. V tomto případě jde o plnou způsobilost k právním úkonům. Výjimečně dosáhne zletilosti i osoba mladší osmnácti let, uzavře-li manželství mezi svým šestnáctým a osmnáctým rokem života se souhlasem soudu. Takto nabytou plnou způsobilost tato osoba nepozbude, dojde-li k zániku manželství nebo k jeho prohlášení za neplatné.

Ustanovení § 476d odst. 2 OZ připouští, aby i osoba, která dovršila patnáctý rok života, mohla zřídit závěť, ale musí se tak stát pouze formou notářského zápisu pod sankcí neplatnosti. Při tomto úkonu nevystupuje zákonný zástupce nezletilce.³

Závěť nemůže pro nezpůsobilost pořídit ten, kdo byl pro duševní poruchu, která není jen přechodná, zbaven soudem způsobilosti k právním úkonům. Z hlediska pořizovací způsobilosti na tom není lépe ani ten, kdo byl ve způsobilosti k právním úkonům rozhodnutím soudu pouze omezen. Jde především o osoby, které jsou v daném okamžiku duševně a psychicky nemocné a nedokáží posoudit následky svého jednání. Je nepodstatné, zda jde o stav dočasný či trvalý.⁴ Na rozdíl od předchozí úpravy⁵, může sepsat závěť i osoba, která je ve svéprávnosti omezena, avšak pouze v tom případě, že jí toto omezení nebrání a neomezuje v sepsání testamentu.⁶

---

² BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 71.

³ MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, s. 64 – 67.

⁴ HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

⁵ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

⁶ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 313 – 314.

Rozhraním mezi dosavadní způsobilostí jedince k právním úkonům a jejím zbavením či omezením je den, v němž nabude právní moci rozhodnutí soudu. U takto postižené osoby nepřichází v úvahu možnost platného zřízení závěti, a to ani tehdy, kdyby se jednalo o jednání ve „světlem okamžiku“. Nemůže-li taková osoba zřídit platnou závěť, přichází v případě její smrti k uplatnění tzv. zákonné dědické posloupnosti.

Zbavení či omezení ve způsobilosti k právním úkonům nemusí být vždy nevratnou záležitostí. Dojde-li ke změně v duševním stavu takto omezené osoby, může soud její zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům zrušit pro změnu nebo odpadnutí důvodů, které k nim vedly. Ode dne právní moci takového rozhodnutí může ten, koho se rozhodnutí týká, platně o svém majetku na případ smrti pořídit závěť.⁷

2.2 Náležitosti vůle zůstavitele a jejího projevu

Možnost pořídit o svém majetku pro případ smrti je projevem autonomie vůle zůstavitele, jemuž právní řád umožňuje stanovit, která z osob a případně také v jakém rozsahu se má stát po smrti jeho právním nástupcem. Účinky závěti nemohou být vázány na souhlas jakéhokoli subjektu. Rovněž není možné, aby se jakákoliv třetí osoba, i kdyby to bylo výslovným přáním pořizovatele, podílela na určení dědiců.⁸

Určení dědice závěti je věci svobodné úvahy a projevu vůle zůstavitele. Seskupení dědiců při tzv. intestátní posloupnosti vychází z bližšího či vzdálenějšího příbuzenského nebo obdobného poměru označené osoby k zůstaviteli.⁹

Závěť je jednostranným právním úkonem, který musí učinit sám zůstavitel. Není přípustné, aby se dal zůstavitel při tomto projevu vůle zastoupit třetí osobou. Zůstavitel musí tento úkon učinit ze svobodné vůle.¹⁰

Závěť musí být platná jako každý jiný právní úkon, tedy musí splňovat podmínky § 37 odst. 1 OZ, tzn., že má být učiněna svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Pro závěť i listinu o vydědění platí, že musí být pod podmínkou absolutní neplatnosti učiněny v písemné formě. Absolutní neplatnost nastává i v případě, že tento právní úkon nemá jakoukoli

---

⁷ MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. ... s. 64 – 67.

⁸ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 827-828.

⁹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 267-268.

¹⁰ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 73.

z podmínek, kterou zákon pro pořízení pro případ smrti stanoví.¹¹ Jedná se rovněž o projev vůle směřující k vyvolání právních následků, které právní předpisy s takovým projevem spojují¹².

Jednou z nezbytných podmínek je, aby odpovídal svobodné vůli jednajícího. Vůle může být stížena nedostatkem svobody jak u jednání samotného, tak i u jejího projevení navenek. Úkon provedený pod fyzickým nebo psychickým nátlakem neodpovídá skutečné vůli jednajícího a nemohou s ním být spojovány pro něho samotného ani pro nikoho jiného žádné právní následky. U závěti se požadavek svobody neváže jen na okolnosti v době vzniku úkonu, ale svým způsobem sahá i do pozdější doby. Pořizovatel má právo během života závěť svobodně měnit, pokud by mu některý z dědiců ve změně bránil, založilo by to dědickou nezpůsobilost pro zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele (§ 469 OZ).¹³

Svobodná vůle zůstavitele nemusí být porušena, pokud je zůstavitel jinou osobou jen přemlouván k sepsání závěti určitou formou nebo pokud žádá o radu třetí osobu, jakým způsobem má sepsat závěť, jestliže se v konečné fázi rozhodne sám.¹⁴

Vedle svobody vůle je kladen důraz i na vážnost jednání. Projevovaná vůle je vadná, není-li myšlena vážně, pokud jednající záměrně vytváří mezi pravou vůlí a projevem vzájemný nesoulad.¹⁵ U závěti je důležité, aby k ní došlo s úmyslem pořizovatele povolání v ní uvedené osoby či uvedené osoby za své dědice. O takovýto projev by nešlo, pokud by se jednalo pouze o úvahy pořizovatele.

Záleží-li platnost právního úkonu i na tom, aby provedená vůle byla prosta omylu, je nutné odpovědět si na otázku, zda případný omyl pořizovatele může ohrozit platnost závěti. Vliv omylu na platnost právního úkonu nelze v tomto případě řešit na základě ustanovení § 49a OZ. V této souvislosti není možné zjistit, zda adresát omyl jednajícího vyvolal anebo o něm musel vědět. Vzhledem k tomu, že k posuzování závěti jako právního úkonu pořizovatele dochází až po jeho smrti, není možné, aby sám přispěl k objasnění, zda k omylu z jeho strany vůbec došlo nebo v čem případný omyl spočíval. Případný omyl se tedy dovozuje z obsahu závěti, ze zdůvodnění povolání někoho za dědice.

Od omylu hraničícího s vážností vůle je třeba odlišit zjevnou nesprávnost spočívající v tom, že povolaného dědice neoznačí správným příjmením, ale správným postavením

---

¹¹ HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

¹² § 34 OZ

¹³ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 197 – 198.

¹⁴ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné*. ... s. 315.

¹⁵ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 197 – 198.

příbuzenského vztahu. V takovém případě zmýlení v osobním údaji povolaného dědice není omylem takového druhu, pro který by označení dědice mohlo být neplatným, když z příbuzenského vztahu mezi pořizovatelem a povolaným dědicem je zřejmé, koho měl pořizovatel na mysli.¹⁶ Vzhledem k tomu, že občanský zákoník nestanoví, jak má být v závěti vyjádřeno ustanovení někoho dědicem, je třeba k doložení skutečné vůle pisatele závěti v pochybnostech zjišťovat vedle textu listiny i všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětního dědice učiněn, lze-li z nich dovést určitost projevu vůle zůstavitele.¹⁷

Zřizovatel by měl mít na paměti, že osoba dědice by měla být určena nezaměnitelným způsobem, i když jej označí pouze jménem a příjmením. Vyskytuje-li se v okolí pořizovatele více osob téhož jména a příjmení, pak nezbude než uvést doplňující údaj pro rozlišení, například rok narození, bydliště.¹⁸ V případě určitosti a srozumitelnosti závěti je nutné její posouzení vzhledem k jejímu obsahu.

2.3 Obsahové náležitosti závěti

Obsahem závěti musí být v první řadě ustanovení dědice nebo dědiců, jde o podstatnou složku jejího obsahu. Občanský zákoník o obsahu závěti hovoří v ustanovení § 477 OZ, kde stanoví, že v závěti zůstavitel ustanoví dědice. K platnosti závěti se také vyžaduje výslovný projev zůstavitele, že listina obsahuje jeho poslední vůli; nestačí projev konkludentní, např. poděkování svědkům závěti.¹⁹ K další obsahové náležitosti patří určení podílů na dědictví nebo i jednotlivé věci či práva konkrétního dědice.

Požadavek určitosti závěti se nevyčerpá pouze spojením „ustanovuji XY dědicem“, z něhož je jasné, že pořizovatel realizuje svůj úmysl nastolit testamentární dědickou posloupnost. V tomto případě musí být kladen důraz i na označení fyzické nebo právnické osoby povolané za dědice. Požadavku určitosti v těchto případech není na závadu označení fyzické osoby i příbuzenským vztahem, jako například „syn Petr“ nebo „bratr Josef“.²⁰ Jestliže zůstavitel ustanoví ve své závěti dědice svého majetku synovce, neteře a sestry, pak je jednoznačně

---

¹⁶ MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. ... s. 67 – 68.

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 18/1984.

¹⁸ MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. ... s. 68 – 70.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 19/64.

²⁰ MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. ... s. 70 – 73.

určitelné, kdo jimi byli v době smrti zůstavitele a že závětními dědici jsou všichni, tj. jeho sestry, synovci a neteře ve vlastním příbuzenském vztahu.²¹

Ustanovení závěti, kterým pořizovatel poroučí svůj majetek „svým dětem“ bez uvedení bližších údajů o těchto dětech, nelze považovat za neurčité; je prokazatelné, kdo je dítětem pořizovatele. Neobsahuje-li závěť další omezení, je třeba ji vykládat tak, že pořizovatel ustanovil za dědice všechny své děti. Nestanoví-li podíly jednotlivých dětí, jsou jejich podíly stejné.²² Pořizovatel může ustanovit náhradního dědice pro případ, že jím k dědění povolána osoba se nestane dědicem.²³

Závěť zůstaviteli umožňuje, aby stanovil okruh dědiců, jejich dědické podíly či jednotlivé věci a práva, které jim mají z dědictví připadnout. Pořizovatel může stanovit okruh dědiců i jejich podíly tak, že se budou shodovat s tím, jak by nabývali při dědění ze zákona.²⁴

Dědicem může být nejen osoba fyzická, ale i právnická. Ta může z logiky věci dědit pouze na základě závěti, neboť příbuzenský či obdobný vztah nepřichází v úvahu. Dědicem ze závěti může být i stát.²⁵ Pokud se má fyzická osoba stát dědicem, musí v okamžiku smrti zůstavitele existovat, tj. musí pořizovatele alespoň o krátký okamžik přežít, ledaže se jedná o dítě, které bylo počato před smrtí pořizovatele a které se po jeho smrti narodí živé. V takovém případě nabývá dědictví ke dni, který předchází jeho narození. Obdobně i právnická osoba musí v době smrti zůstavitele existovat, tj. právnická osoba, která vzniká zápisem do rejstříku, musí být zapsána v příslušném rejstříku, s výjimkou nadace a nadačního fondu, které pořizovatel může zřídit závětí ve formě notářského zápisu.²⁶

Při výběru dědiců musí pořizovatel brát patriční ohled na své potomky tzv. neopomenutelné dědice, v případě jejich opomenutí by závěť mohla být relativně neplatná. Pořizovatel může povolat v závěti i náhradní dědice, kteří nabudou dědictví či určitý podíl z dědictví, nenabude-li tento majetek jiný v závěti ustanovený dědic.²⁷

---

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 54/1991.

²² Rozsudek Krajského soudu v Brně 18 Co 218/93-32.

²³ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 841.

²⁴ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. I. svazek*. Praha: Linde, 2008. s. 1273.

²⁵ Stát by měl postavení dědice a svůj podíl by nabýval dědictvím, nikoli na základě ustanovení § 462 OZ.

²⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 841.

²⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1274.

Pokud je zůstavitel bez potomků, není při výběru svého dědice nijak omezen, a tak může za dědice ustanovit kohokoli bez ohledu na příbuzenské vztahy. Taktéž při rozdělování jednotlivých věcí a práv budoucího dědictví mezi ustanovené dědice není ničím vázán.²⁸

Požizovatel může v závěti také určit podíly jednotlivým dědicům (zpravidla zlomkem či procentem). Určení podílů jednotlivých dědiců není nezbytnou náležitostí závěti. Neurčí-li zůstavitel dědicům jejich podíly, platí právní domněnka, že jejich podíly jsou stejné.²⁹

Zůstavitel může stanovit konkrétní věci nebo práva, které mají připadnout určitým dědicům. V takovém případě jde o dědění se zvláštním určením rozsahu dědického práva, nikoli o odkaz.³⁰, který tato právní úprava nezná. Nabyvatel jednotlivé věci či práva je jejím dědicem a odpovídá za dluhy zůstavitele i za přiměřené náklady pohřbu. Je-li více takových dědiců, odpovídají za dluhy a náklady pohřbu podle poměru hodnoty věci či práva, které z dědictví nabyli.³¹

Stanoví-li pořizovatel v závěti, že určité osobě má připadnout věc nebo právo ve společném jmění manželů, povolána osoba se může stát dědicem až po vypořádání společného jmění manželů. Pokud se daná věc nebo právo po vypořádání společného jmění manželů nestane součástí pozůstalosti, je dědic povolán k dědění podílu ve výši ceny příslušné věci nebo práva. Zůstavitel však nemůže v závěti platně zřídit věcné břemeno ve prospěch dědice k věci, jejímž je zůstavitel podílovým spoluvlastníkem, a to bez ohledu na výši jeho spoluvlastnického podílu.³²

2.4 Formy závěti

Závěť je pořizovatelem osobně učiněný, jednostranný, neadresovaný a kdykoli odvolatelný právní úkon, který vzniká okamžikem projevení vůle v zákonem stanovené formě o tom, komu má v případě jeho smrti připadnout jeho majetek. Vzhledem k osobní povaze nemůže závěť pořídit zástupce, a to ani zákonný zástupce ani zástupce na základě plně moci.³³

Jedním z nejdůležitějších požadavků na platnost závěti je požadavek formy projevu.

---

²⁸ JINDŘICH, M. Závěť a další listiny pro případ smrti. *Právní rádce*, 1996, roč. 4, č. 5, s. 14 – 15.

²⁹ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník* ... s. 1275.

³⁰ HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

³¹ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1275.

³² Usnesení Městského soudu v Praze 24 Co 98/2002-94.

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR 21 Cdo 2968/2006.

Jelikož v OZ nebyla zakotvena možnost zřídit závěť ústně, jedinou přípustnou formou závěti je písemná forma.³⁴

Právní úprava zakotvuje závěť vlastnoruční neboli holografní, závěť sepsanou notářským zápisem, dále závěť sepsanou jinak než vlastní rukou zůstavitele, ale vlastní rukou zůstavitele podepsanou a podepsanou dvěma svědky, další formou je závěť zůstavitele, který nemůže číst nebo psát, pořízená před třemi svědky. Zvláštní úpravu má zákon o pořízení závěti před třemi svědky osobou nevidomou a osobou neslyšící, která nemůže číst nebo psát.³⁵

Zákon nezná společné projevy vůle více osob, které by se týkaly pořízení pro případ smrti, jakými byly dědické smlouvy, darování pro případ smrti či vzájemné závěti.³⁶ Zákon dále stanoví, že společná závěť více zůstavitelů je neplatná. Výjimka neplatí ani pro manžele, tzn., že ani manželé nemohou pořídit závěť společně, neboť taková závěť by byla rovněž neplatná.³⁷

Zákon neumožňuje pořizovateli stanovit dědici podmínky omezující dědice v dispozicích s pozůstalostí (§ 478 OZ). Takové ustanovení v závěti je podle současné úpravy bez právních následků. Nedovolenou podmínkou však není příkaz k započtení toho, co dědic za života pořizovatele od něho bezplatně nabyt nad rámec obvyklých darování, na jeho dědický podíl, dále ustanovení náhradního dědice pro případ, že by se osoba pořizovatelem povoláná k dědění nestala dědicem a konečně zřízení věcného břemene v závěti, kterým dojde k omezení dědice nemovitosti (§ 151o odst. 1, věta první OZ³⁸).

V závěti může pořizovatel také vydědit svého potomka, popřípadě odvolat svůj dřívější projev o vydědění. Povoláním potomka, který byl dřívějším projevem vůle pořizovatele vyděděn, za dědice pozbývá dřívější projev vůle o vydědění ve vztahu k tomuto potomkovi platnosti.³⁹ Platnost každé závěti vyžaduje uvedení dne, měsíce a roku, kdy byla podepsána.

---

³⁴ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 74.

³⁵ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1238.

³⁶ Tyto instituty upravoval občanský zákoník z roku 1811.

³⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1239.

³⁸ Věcná břemena vznikají písemnou smlouvou, na základě závěti ve spojení s výsledky řízení o dědictví, schválenou dohodou dědiců, rozhodnutím příslušného orgánu nebo ze zákona.

³⁹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 829.

2.4.1 Závěť holografní

V praxi se vlastnoruční, tzv. holografní závěť, vyskytuje jako nejčastější a nejjednodušší forma závěti, protože k jejímu pořízení není vyžadována asistence dalších osob. Z hlediska obsahu je vyloučeno, aby touto formou byla zřízena nadace či nadační fond.⁴⁰

Text holografní závěti musí pořizovatel sám sepsat jedinečným způsobem pouze za pomoci psacího nástroje bez pomoci technických pomůcek (například psacího stroje). Z hlediska posouzení platnosti závěti není rozhodné, na jakém podkladě (na papíře, látce, kůži apod.), jakou psací potřebou (perem, propiskou, fixem, tužkou).⁴¹

Není podmínkou, aby se v textu poslední vůle objevilo slovo „závěť“. Písemnosti se totiž vyhodnocují podle obsahu, nikoli podle názvu. Platnost závěti neohrozí ani fakt, že je napsána v jiném než českém jazyce.⁴²

Spojení „vlastní rukou“ nelze vykládat doslovně. Smyslem tohoto zákonného ustanovení je, aby pořizovatel závěť sepsal výlučně sám pouze za pomoci psacích potřeb. Proto může být holografní závěť platně pořízena nejen jakoukoliv rukou pořizovatele (dominantní i nedominantní)⁴³, ale také osobou, která v důsledku své tělesné indispozice dovede sama jedinečným způsobem psát za pomoci protézy, ústy, nohou apod. Pokud by byla závěť sepsána rukou jiné osoby, nejednalo by se o holografní závěť, nýbrž o závěť v jiné přípustné formě při splnění požadovaných podmínek té které formy.

Požizovatel není omezen podmínkou českého, popř. slovenského jazyka, může závěť sepsat v jakémkoli jazyce, který zná. A také není podmínkou, aby jazyk, kterým je závěť sepsána znali další osoby, tj. svědci, pisatel, předčítatel.⁴⁴

Pokud by na listině bylo cokoli dopisováno rukou jiné osoby, nelze na tyto údaje brát zřetel, a listinu je třeba posuzovat tak, jakoby tyto údaje na listině vůbec nebyly. Také nelze brát zřetel na údaje přeškrtnuté či nečitelné.⁴⁵

Údaj o datu (uvedení dne, měsíce a roku) podpisu závěti v listině o ověření pravosti podpisu zůstavitele (ověřovací doložka) nemůže nahradit chybějící datum v textu závěti nebo opravit datum v textu závěti, které není datem, kdy byla závěť skutečně podepsána, a to ani

---

⁴⁰ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1244.

⁴¹ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné*. ... s. 316.

⁴² BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 75.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 1975/2001.

⁴⁴ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1244.

⁴⁵ HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

v případě, kdy je ověřovací doložka vyznačena přímo na listině obsahující závěť.⁴⁶ Uvede-li pořizovatel v závěti vlastnoručně datum, které je jiné než datum uvedené v ověřovací doložce jako datum jeho podpisu, má to za následek neplatnosti závěti. Datum musí totiž odpovídat dni, kdy byla závěť podepsána, nikoli dni kdy byla sepsána. Datum je formální a nikoli obsahovou náležitostí závěti. Zákon nestanoví, na kterém místě má být datum umístěno, může být umístěno v záhlaví závěti, v jejím textu nebo až na konci závěti u podpisu.

I podpis musí být vlastnoruční a není podmínkou, aby šlo o podpis celým jménem. Pro dodržení náležitosti vlastnoručního podpisu je irelevantní, zda jde o podpis čitelný nebo nečitelný. Podpis nelze nahradit jeho mechanickým vyhotovením, např. razítkem.⁴⁷ Podle meziválečné judikatury postačoval podpis pouhým křestním jménem. Pozdější judikatura uznala za dostatečné, podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.⁴⁸ Podpis text závěti prostorově uzavírá, a proto jsou dodatky následující pod podpisem, pokud nejsou opětovně podepsány pořizovatelem s uvedením dne, měsíce a roku, bez právního významu.⁴⁹

Nečitelnost závěti nebo jejího dílčího ustanovení činí závěť neplatnou pro nesrozumitelnost (§ 37 odst. 1 OZ), a to podle okolností buď v celém rozsahu, nebo pouze v nečitelném ustanovení.⁵⁰

2.4.2 Závěť allografní se dvěma svědky

Text závěti allografní není písemným projevem pořizovatele, ale může být vyhotoven za pomoci technického prostředku (počítače, psacího stroje apod.) nebo osobou odlišnou od pořizovatele na základě jeho pokynů. Pisatelem, který na žádost zůstavitele závěť sepsal, může být i dědic ze závěti.⁵¹ V tomto ustanovení zákon upravuje tzv. obecnou formu allografní závěti. Nezbytným předpokladem platnosti této formy závěti je nejen uvedení dne, měsíce a roku, kdy byla závěť sepsána, ale i vlastnoručního podpisu pořizovatele pod textem.⁵² Nedostatek formy má za následek neplatnost závěti, stejně tak i případná nesrozumitelnost a neurčitost.

---

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 25/06.

⁴⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1244 – 1245.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR R 51/1984.

⁴⁹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 832.

⁵⁰ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1244.

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 28/2000.

⁵² FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 833.

Další nezbytnou náležitostí allografní závěti je projev pořizovatele před dvěma svědky současně přítomnými o tom, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Pořizovateli zákon neukládá, jakým způsobem má svou vůli projevit. Lze tedy vycházet z toho, že tak pořizovatel může učinit jakýmkoli výslovným způsobem za použití jakýchkoli slovních výrazů, za projev je také považováno užití obvyklých znamení, jimiž zůstavitel projevuje svoji vůli.⁵³

I tuto formu závěti je možno sepsat v jakémkoli jazyce, kterému zůstavitel rozumí. Je dovozováno s odkazem na § 476e OZ, že jazyk, který zůstavitel použil pro sepsání závěti, musí znát oba svědci.⁵⁴ Otázkou zůstává, zda je tento požadavek důvodný vzhledem k ustanovení v zákoně, že svědci nemusí znát obsah závěti. Zřejmě bude dostačující, když svědci znají jazyk, ve kterém pořizovatel učiní prohlášení, že listina obsahuje jeho poslední vůli, neboť prohlášení je ten projev vůle, který mají svými podpisy dosvědčit.⁵⁵

O podpisech a datu platí tatáž pravidla jako u holografní závěti. V § 476 odst. 2 OZ je zakotveno, že v každé závěti musí být uvedeno konkrétní a jediné datum jejího podpisu, ať se jedná o podpis závěti jedinou osobou či několika osobami. Z toho lze dovodit, že pořizovatel a oba svědci musí závěť podepsat ve stejný den, který musí být v závěti uveden označením dne, měsíce a roku. V případě, že by pořizovatel podepsal závěť v jiný den než svědci, byla by takováto závěť neplatná pro rozpor s ustanovením § 476 odst. 2 OZ.⁵⁶

Ne každá osoba může být způsobilým svědkem allografní závěti. Svědek musí být způsobilý k právním úkonům a zároveň u něj nesmí být dána fyziologická nebo duševní překážka, která by jej předem vylučovala z jeho postavení (srov. § 476e OZ, věta druhá). Svědkem nemůže být závětí povolaný ani zákonný dědic a osoby jim blízké (srov. § 476f OZ), je nerozhodné zda se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu.⁵⁷

Pokud by jako svědek vystupoval povolaný nebo zákonný dědic či osoby jemu blízké a závěť by nebyla podepsána dvěma jinými svědky, byla by neplatná v celém rozsahu, nikoli jen v části týkající se takového dědice. Tato neplatnost může být zhojena, pokud by dědic, který byl svědkem, nebo svědkem byla jeho osoba blízká, prohlásil, že dědictví odmítá.⁵⁸

---

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR C 6027.

⁵⁴ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné*. ... s. 319

⁵⁵ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 79.

⁵⁶ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1249.

⁵⁷ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 833.

⁵⁸ R 35/53.

Svědkiem není ten, kdo byl tomuto úkonu jen náhodně přítomen. Svědkem může být pouze osoba, která je touto funkcí předem pověřena a je s tímto pověřením srozuměna.⁵⁹ Svědci závěti nemusí vedle svého podpisu na listině uvést skutečnost, že vystupují jako svědci. Nicméně vzhledem k faktu, že nemusí znát obsah závěti, by uvedení této skutečnosti bylo vhodné, aby se vyvarovali případných pozdějších sporů.⁶⁰

2.4.3 Závěť allografní se třemi svědky

Za zpřísněných podmínek pro pořízení allografní závěti mohou platně pořídit závěť osoby, které z objektivních příčin nemohou číst nebo psát. Zákon jim s ohledem na jejich hendikep umožňuje projevit poslední vůli před třemi svědky, kteří musí být současně přítomní při prohlášení pořizovatele o tom, jaká je jeho poslední vůle, při sepsání listiny, při jejím přečtení, při potvrzení pořizovatele, že listina obsahuje jeho pravou vůli, i při podpisu textu závěti každým ze tří svědků.⁶¹ Také tato forma závěti může být sepsána i v jiném než českém jazyce, ale musí být splněna podmínka, že tento jazyk zná pořizovatel, svědci, pisatel a předčítatel. Touto formou závěti není možné zřídit nadaci či nadační fond.⁶²

Tato závěť není pořizovatelem vlastnoručně sepsána, ani podepsána. Ze zákona musí být tomuto úkonu přítomni tři svědci, a to při samotném projevu vůle, čtení listiny a prohlášení zůstavitele, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Rozdíl od ustanovení § 476b OZ je v tom, že svědci musí být seznámeni s obsahem závěti a svědci musí znát jazyk, v němž je závěť sepsána. Při pořizování závěti musí být ještě přítomni pisatel a předčítatel, na které zákon klade obdobné nároky jako na svědky, zároveň mohou být i svědky. Přitom platí, že předčítatel a pisatel musí být rozdílné osoby. V závěti musí být uvedeno, kdo byl pisatelem a předčítatelem.⁶³

Zůstavitelem této závěti jsou osoby, které nemohou číst nebo psát. Nezáleží na tom, z jakého důvodu toho není schopen – platí to stejně pro osoby, které nemohou číst nebo psát z neznalosti, neboť se to nenaučili, i pro osoby, které nemohou číst nebo psát pro svůj zdravotní stav. Tato forma závěti platí také pro osoby, které pouze nemohou číst, ale mohou psát, také pro osoby, které nemohou psát, ale mohou číst. Jelikož mají pisatel a předčítatel nahradit pořizovatele

---

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 59/98.

⁶⁰ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 81.

⁶¹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 835 – 836.

⁶² ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1253.

⁶³ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné*. ... s. 321.

při tom, co není schopen udělat sám, v takovém případě postačí přítomnost pisatele, zvládá-li pořizovatel čtení, a přítomnost předčitatele, zvládá-li psaní.⁶⁴

Existuje celá škála variant mezi možnostmi a nemožnostmi psát. Může se stát, že pisatel bude v takovém psychosomatickém stavu, který mu plně znemožňuje se podepsat, avšak jeho schopnost psát je více či méně omezená. Mohou nastat problémy v případě sporu o pravost textu, podpisu, popř. obojího. V takovémto případě je taková závěť předložena znalci z oboru písmoznalectví.⁶⁵

Požizuje-li závěť touto formou osoba nevidomá, musí být v listině uvedeno, že pořizovatel nemůže číst nebo psát, kdo listinu napsal, kdo ji nahlas přečetl a jakým způsobem pořizovatel potvrdil, že listina obsahuje jeho pravou vůli. Svědci musí listinu podepsat. Pořizuje-li závěť osoba neslyšící, která nemůže číst a psát, musí svoji vůli projevit před třemi svědky, kteří ovládají znakovou řeč. I znění listiny musí být tlumočeno do znakové řeči.⁶⁶ Listina musí obsahovat údaje o tom, kdo listinu napsal, kdo ji přečetl a jakým způsobem pořizovatel potvrdil, že se jedná o jeho pravou vůli, navíc musí být v listině uvedeno, že byla přetlumočena do znakové řeči. Osoby neslyšící, které mohou číst a psát, mohou pořídit závěť vlastnoruční (§ 476a OZ) a závěť za přítomnosti dvou svědků (§ 476b OZ).⁶⁷

Tak jako všechny ostatní formy závěti, i tato musí být podepsána a musí obsahovat den, měsíc a rok, kdy byla podepsána osobami, jejichž podpis je vyžadován, tj. třemi současně přítomnými svědky (§ 476 odst. 2 OZ). Všichni svědci musí podepsat v rámci současné přítomnosti při úkonu, v návaznosti na projev vůle zůstavitele, sepsání listiny, jejího přečtení a prohlášení zůstavitele o tom, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Pisatel ani předčítatel listinu nepodepisují, výjimkou je, je-li některý z nich zároveň svědkem. Pokud by na listině byly přesto podpisy pisatele a předčitatele připojeny, nemělo by to vliv na platnost či neplatnost závěti, šlo by pouze o podpisy nadbytečné.⁶⁸

Svědky závěti nemohou být osoby, které nejsou způsobilé k právním úkonům, osoby nevidomé⁶⁹, neslyšící, němé a ty, které neznají jazyk, ve kterém je projev vůle učiněn, dále

---

⁶⁴ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1253 – 1254.

⁶⁵ VALEŠKA, J. Problematika pomoci jiné osoby při psaní závěti. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 4, s. 24 – 33.

⁶⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 835 – 836.

⁶⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1263.

⁶⁸ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1256.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 62/2006: „Osobou nevidomou“ se ve smyslu § 476e OZ rozumí fyzická osoba, jíž zrakové postižení zcela znemožňuje, resp. podstatně snižuje možnost v celém rozsahu vnímat okolnosti pořízení závěti, o nichž má svědčit.

svědkem nemůže být dědic závětní ani zákonný a osoby jim blízké. Ustanovil-li pořizovatel v závěti za svého dědice právnickou osobu, jsou nezpůsobilými svědky závěti fyzické osoby, které činí za tuto právnickou osobu právní úkony.⁷⁰ Nesplňuje-li některý ze svědků, pisatel nebo předčítatel podmínky stanovené v § 476e a § 476f jen ve vztahu k některému z více dědiců, povolaných k dědění stejnou závětí, je závěť neplatná pouze v části, týkající se tohoto dědice.⁷¹

2.4.4 Závěť ve formě notářského zápisu

Notář sepíše celou závěť a účastník právního úkonu listinu pouze vlastnoručně podepíše. Notářský zápis je po sepsání neprodleně uložen v kanceláři notáře pod uzávěrou.⁷²

Formou notářského zápisu může pořídit závěť každý, kdo je způsobilý zřídit závěť. Notářský zápis o závěti se může sepsat před kterýmkoli notářem. Závěť v této formě je možné sepsat pouze v českém nebo slovenském jazyce.⁷³ Vše co platí o závěti v této formě, platí i pro listinu o odvolání závěti, jestliže se pořizuje notářským zápisem.⁷⁴

Notářský zápis o závěti je obligatorní pro závěť, kterou se zřizuje nadace nebo nadační fond (§ 477 odst. 2 OZ), pro nezletilého⁷⁵ pořizovatele (§ 476d odst. 2 OZ), a také pro osoby němé, které nemohou číst nebo psát (§ 476c a 476d odst. 3 a 4 OZ). Osoby nevidomé mohou svoji poslední vůli projevit také způsobem uvedeným v § 476d odst. 4 OZ.⁷⁶

Platí, že nezletilí mají způsobilost k právním úkonům pouze v tom rozsahu, jaký je přiměřený jejich rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. Nezletilá osoba má tedy omezenou způsobilost k právním úkonům. § 476d odst. 2 OZ však nezletilému staršímu patnácti let přiznává způsobilost pořídit závěť o svém majetku, a to právě formou notářského zápisu. V každém konkrétním případě je na notáři, aby posoudil, zda je mladistvý k takovému právnímu úkonu způsobilý.⁷⁷

Notářské zápisy sepisují notáři, kterými jsou fyzické osoby splňující předpoklady podle zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, které stát pověřil notářským úřadem. Při

⁷⁰ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1254.

⁷¹ R 88/2005.

⁷² HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

⁷³ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 82 – 83.

⁷⁴ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1258.

⁷⁵ § 8 odst. 2 OZ: Zletilost se nabyvá v plném rozsahu dosažením osmnáctého roku. Zletilý je také ten, kdo ještě nedovršil osmnácti let, ale před svým osmnáctým rokem uzavřel manželství, bez ohledu na to, zda manželství dodatečně zaniklo, či bylo prohlášeno za neplatné.

⁷⁶ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1262.

⁷⁷ BEZOUŠKA, P. Nezletilý a závěť notářským zápisem. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, s. 19 – 21.

sepisování notářského zápisu o závěti je notář vázán zákony a obecně závaznými právními předpisy, a také pokyny klienta. Notář odmítne sepsání notářského zápisu o závěti, jestliže tento úkon odporuje zákonu nebo obecně závazným předpisům, také tehdy pokud je on sám nebo osoba jemu blízká zúčastněná na věci. Notář může odmítnout sepsání notářského zápisu i v případě, že žadatel nesložil bez závažného důvodu přiměřenou zálohu na odměnu notáře. Mimo tyto případy notář nesmí odmítnout sepsání notářského zápisu, pokud zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak.⁷⁸

Notář i jeho pracovníci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se mohou dotýkat oprávněných zájmů účastníků, např. kdo byl u notáře sepsat notářský zápis o závěti, o obsahu takových zápisů. Tato povinnost platí i poté, kdy notář přestal vykonávat tuto funkci, resp. kdy jeho pracovníci ukončili pracovní poměr u notáře.⁷⁹

Sepisuje-li notář notářský zápis o závěti s někým, kdo nezná jazyk, ve kterém se listina sepisuje, je třeba přítomnosti tlumočnicka; od jeho přítomnosti lze upustit, zná-li notář nebo jeho pracovník jazyk, v němž účastník nebo svědek jedná. V notářském zápisu musí být uvedena doložka, že účastníku byl obsah zápisu přetlumočen a že s ním účastník projevil souhlas. Byl-li přítomen tlumočnick, připojí na notářský zápis svůj podpis a otisk svého úředního razítka.⁸⁰

Datum sepsání notářské listiny, výše peněžitého plnění, délka lhůt a spoluvlastnické podíly se vypisují slovy. Číselné označení stran notářské listiny se vypisuje též slovy. Účastníci, svědci, důvěrníci a tlumočníci se podepisují na konci notářské listiny před podpisem notáře, který ke svému podpisu připojí úřední razítka notáře.⁸¹

Notářský zápis o závěti musí obsahovat místo, den, měsíc a rok úkonu, jméno a příjmení notáře a jeho sídlo, jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo (není-li uvedeno datum narození) pořizovatele závěti, případně svědků, důvěrníků a tlumočnicků. Dále musí notářský zápis obsahovat prohlášení pořizovatele závěti, že je způsobilý k právním úkonům, údaj, jak byla ověřena totožnost účastníka, svědků, důvěrníků a tlumočnicků, obsah úkonu, údaj o tom, že byl zápis po přečtení účastníkem schválen, podpis účastníka, svědků, důvěrníků a tlumočnicků, otisk úředního razítka notáře a jeho podpis. Účastník (pořizovatel závěti), svědci, důvěrníci

---

⁷⁸ § 52 – 53 NŘ

⁷⁹ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1259, viz také § 56 NŘ.

⁸⁰ § 69 NŘ

⁸¹ § 59 NŘ

a tlumočníci se podepisují na konci notářského zápisu před podpisem notáře, který ke svému podpisu připojí úřední razítko notáře.⁸²

Vyjdou-li najevo chyby v psaní, počtech nebo jiná zřejmá nesprávnost v notářské listině, provede se oprava doložkou pod uzavřený text notářské listiny. V doložce se poukáže na nesprávnost, vyznačí se správné znění, připojí se datum provedení opravy a doložku podepíše všichni povinně zúčastnění. Notář připojí ke svému podpisu úřední razítko notáře. Z listiny sepsané notářem v rámci poskytování právní pomoci musí být patrné, který notář ji sepsal.⁸³

Nezná-li notář osobně pořizovatele a nelze-li jeho totožnost prokázat platným úředním průkazem, mohou dva příbrání svědci potvrdit totožnost pořizovatele. Je-li totožnost prokázána svědky, musí notářský zápis obsahovat jejich prohlášení, že účastníky, popř. jejich zástupce, svědky, důvěrníky a tlumočnický znají osobně.⁸⁴

V případě, že se pořizovatel, který nemůže číst nebo psát, není schopen seznámit s obsahem notářského zápisu a nedokáže-li listinu vlastnoručně podepsat, může notář sepsat notářský zápis pouze za účasti důvěrníka, který se dokáže s pořizovatelem dorozumět, a dvou svědků úkonu, kteří musí být přítomni při projevu pořizovatele o tom, co má být pojato do notářského zápisu, při předčítání notářského zápisu a jeho schválení pořizovatelem. Důvěrníkem, svědky totožnosti a svědky úkonu nemohou být osoby, které nejsou plně způsobilé k právním úkonům, nemohou číst nebo psát, osoby nevidomé, neslyšící a němé, osoby zúčastněné na věci nebo osoby blízké účastníkům a pracovníci notáře, který notářský zápis sepisuje.⁸⁵

Závěť pořizená ve formě notářského zápisu je veřejnou listinou, a proto ten, kdo popírá úkon obsažený v notářském zápisu, musí u soudu prokázat opak. Notářský zápis o závěti poskytuje spolehlivý důkaz o osobě pořizovatele a o době jejího zřízení. V případě závěti pořizené ve formě notářského zápisu lze také předpokládat, že její obsah bude jednoznačný a nedojde k výkladovým problémům.

Po vyhotovení závěti ve formě notářského zápisu také notář, který notářský zápis o závěti vyhotovil, zapíše údaje o závěti a jejím pořizovateli do Centrální evidence závětí, kterou vede jako neveřejný seznam v elektronické podobě Notářská komora ČR. Tím je zajištěno, že v případě úmrtí pořizovatele bude soudu, jinému státnímu orgánu, notáři jako soudnímu komisaři

---

⁸² ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1260.

⁸³ § 60 – 61 NŘ

⁸⁴ § 64 NŘ

⁸⁵ § 66 NŘ

v řízení o dědictví nebo jiné osobě, která prokáže právní zájem, sděleno, zda je příslušné evidenci evidovaná závěť a u koho je uložena.⁸⁶

2.4.4.1 Zřízení nadace nebo nadačního fondu závětí

Zůstavitel může ve formě notářského zápisu zřídit nadaci nebo nadační fond (dále jen nadace). Pokud se tak zůstavitel rozhodne, musí splnit několik podmínek stanovených právním předpisem⁸⁷. Zůstavitel musí v závěti určit název nadace, vymežit její účel, ke kterému ji zřizuje, určit hodnotu majetkového vkladu, musí určit podmínky pro poskytování nadačních příspěvků a stanovit pravidla nakládání s majetkem nadace. Zůstavitel dále musí určit osobu, která jmenuje členy orgánů, pokud jejich jména již nejsou uvedena v závěti.⁸⁸

Nadací je dle § 1 odst. 1 zákona číslo 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, účelové sdružení majetku, zřízené a vzniklé podle tohoto zákona pro dosahování obecně prospěšných cílů. Obecně prospěšným cílem je zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu.

Nadace je právnickou osobou. Součástí názvu nadace musí být označení "nadace"; součástí názvu nadačního fondu musí být označení "nadační fond".⁸⁹ Celková hodnota nadačního jmění nesmí být nižší než 500.000,- Kč a po dobu trvání nadace se nesmí snížit pod tuto hodnotu. Nadační jmění může být tvořeno peněžními prostředky, cennými papíry, nemovitými a movitými věcmi, jakož i jinými majetkovými právy a jinými majetkovými hodnotami, které splňují předpoklad trvalého výnosu a neváznou na nich zástavní práva. Ostatní majetek nadace nebo majetek nadačního fondu může být tvořen peněžními prostředky, cennými papíry, nemovitými a movitými věcmi, jakož i jinými majetkovými právy a jinými majetkovými hodnotami, na nichž neváznou zástavní práva.⁹⁰

Účel nadace musí být ve shodě s obecně prospěšným cílem, závěť musí obsahovat výši, popřípadě hodnotu majetkového vkladu, který se každý zřizovatel zavazuje vložit do nadace; jde-li o vklad nepeněžitý, musí být určen předmět vkladu a oceněn znalcem; cenné papíry musí být

---

⁸⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 836 – 838.

⁸⁷ Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech).

⁸⁸ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 83.

⁸⁹ § 1 odst. 2 a 3 NNF

⁹⁰ § 3 odst. 4 až 6 NNF

buď oceněny znalcem, nebo osobou spravující cenné papíry, také musí být stanovena pravidla pro omezení nákladů nadace podle § 22 NNF⁹¹ nebo určení, že pravidlo má být stanoveno statutem nadace. Závěť, která nesplňuje uvedené náležitosti, je v části obsahující zřízení nadace neplatná.⁹²

Nadace vzniká dnem zápisu do rejstříku vedeného rejstříkovým soudem. Úkony spojené se vznikem nadace činí a majetkový vklad spravuje vykonavatel závěti, kterému zákon tato oprávnění svěřuje od skončení projednání dědictví. V případě, že by nadace nevznikla, je vykonavatel povinen vydat majetkový vklad oprávněným dědicům.

Právní úprava zřízení nadace závěti je nutno považovat za speciální ve vztahu k § 460 OZ, neboť nadace smrtí zůstavitele nenabývá dědictví ani nevzniká, pouze se vytvářejí podmínky pro její vznik, k němuž dojde až dnem zápisu do nadačního rejstříku v důsledku úkonů vykonavatele závěti, učiněných až po skončení projednávání dědictví. Není vyloučeno ani to, že nadace nevznikne, nebude-li návrhu na zápis do nadačního rejstříku vyhověno.⁹³

2.5 Neopomenutelný dědic

Právní úprava řadí mezi neopomenutelné dědice pouze potomky zůstavitele. Tito potomci jsou děleni na potomky zletilé a nezletilé. Na tomto dělení je závislá výše povinného dílu, kterého se musí neopomenutelnému dědici z dědictví dostat.

Při určování, který z potomků, je neopomenutelným dědicem, se vychází ze zákonného označení potomka dědicem. Platí, že bližší potomek má přednost před potomkem vzdálenějším – syn před vnukem. Vždy se neopomenutelným dědicům dostane jen takového podílu, jakého se má dostat jejich předku, a to i v případě, že bližší zletilý dědic dědictví odmítne a vzdálenější potomek je nezletilý.⁹⁴

---

⁹¹ Odst. 1: Nadační listina nebo statut nadace nebo nadačního fondu musí stanovit pro omezení nákladů souvisejících se správou nadace nebo nadačního fondu jedno z těchto pravidel: a) celkové roční náklady nadace nebo nadačního fondu související se správou nadace nebo nadačního fondu nesmí převýšit určité procento ročních celkových výnosů nadačního jmění nebo majetku nadačního fondu, b) celkové roční náklady nadace nebo nadačního fondu související se správou nadace nebo nadačního fondu nesmí převýšit určité procento hodnoty ročně poskytnutých nadačních příspěvků nebo c) celkové roční náklady nadace nebo nadačního fondu související se správou nadace nebo nadačního fondu nesmí převýšit určité procento nadačního jmění nebo majetku nadačního fondu podle jeho stavu k 31. prosinci téhož roku. Odst. 2: Pravidlo stanovené podle odstavce 1 nelze měnit nejmeně po dobu pěti let. Rozhodným obdobím podle odstavce 1 je kalendářní rok.

⁹² § 3 odst. 2 a 3 NNF

⁹³ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1279.

⁹⁴ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 95 - 96.

Závěť by v případě, že se neopomenutelným dědicům nedostane z pozůstalosti alespoň tolik, kolik činí jejich povinný díl, byla v uvedeném rozsahu neplatná a podíly jiných závětních dědiců by se zkrátily ve prospěch neopomenutelných dědiců.⁹⁵

Při určování dědických podílů jednotlivých dědiců není rozhodný stav v okamžiku sepsání závěti, ale stav, jaký byl v době zůstavitelovi smrti. Není rozhodné, zda závěť zkracovala neopomenutelné dědice na jejich dědickém podílu v době sepsání závěti.⁹⁶

Ustanovení § 476 OZ se vztahuje pouze k závěti. Je zcela nepřipustné vyvozovat z tohoto ustanovení jakékoli důsledky ve vztahu k dědění ze zákona. Majetek, na který se závěť nevztahuje, je předmětem dědění ze zákona, a dědické podíly zákonných dědiců vyplývají ze zákona.⁹⁷

Na základě ustanovení o povinném dílu neopomenutelných dědiců⁹⁸, může být vůle pořizovatele modifikována. K modifikaci vůle pořizovatele však může dojít pouze v případě, že se tito potomci v dědickém řízení dovolají relativní neplatnosti⁹⁹ závěti na základě ustanovení § 40a OZ. Zákon umožňuje potomkům pořizovatele, aby se na základě námitky relativní neplatnosti závěti (respektive její části) stali ve stanoveném rozsahu dědici pořizovatele proti jeho vůli.¹⁰⁰

Při relativní neplatnosti se má za to, že právní úkon je platný, dokud se oprávněná osoba nedovolá jeho neplatnosti. U závěti se o relativní neplatnost jedná pouze v jediném případě, a to tehdy, pokud se nezletilým potomkům nedostane tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona a zletilým potomkům alespoň tolik, kolik činí jedna polovina dědického podílu ze zákona.¹⁰¹

Dovolá-li se některý z neopomenutelných dědiců relativní neplatnosti závěti, vypočte se jeho dědický podíl ze zákona ve smyslu § 479 OZ. Podíl se vypočítává z celého dědictví a nikoli jen z té části dědictví, která se v konkrétním případě dědí ze závěti, tedy z té části dědictví, o které zůstavitel pořídil závěť.¹⁰²

Na podíl neopomenutelného dědice se započte vše, co tento dědic nenabude na základě závětní nebo zákonné posloupnosti, a v případě, že k tomu dal pořizovatel výslovný příkaz nebo

---

⁹⁵ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník ...* s. 845.

⁹⁶ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost. ...* s. 96.

⁹⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník. ...* s. 1287.

⁹⁸ Terminologie není zcela jednotná, používají se označení jako neopomenutelní dědici, nepominutelní dědici či neopominutelní dědici.

⁹⁹ R V/67 konstatoval, že: „Neplatnosti závěti ve smyslu ustanovení § 479 o. z., je neplatnost relativní.“

¹⁰⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník ...* s. 845 – 846.

¹⁰¹ HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 45/90.

pokud by byl vůči jinému neopomenutelnému dědici neodůvodněně zvýhodněn, také to, co za života zůstavitele od něj bezplatně obdržel nad rámec obvyklých darování. Neopomenutelný dědic, který se dovolá relativní neplatnosti, již nemůže odmítnout dědictví, neboť se již chová jako dědic.

Právo neopomenutelného dědice není právem na výplatu či doplnění podílu v penězích, i když nic nebrání tomu, aby takový dědic uzavřel dohodu o vypořádání dědictví, na jejímž základě bude jeho podíl uspokojen nebo doplněn výplatou peněžité částky. Neopomenutelný dědic má právo na to, aby jeho podíl byl doplněn o tu část majetku, o které byla neplatně pořízena závěť. Podíl musí být vyjádřen zlomkem či procentem z majetku, kterého se relativní neplatnost závěti týká.¹⁰³

Prohlášení neopomenutelného dědice o tom, že neuplatní právo dovolat se relativní neplatnosti závěti z důvodu jejího rozporu s ustanovením o povinném podílu, které jménem nezletilého činí jeho zákonný zástupce, musí být schváleno soudem.¹⁰⁴

Ten, kdo byl účastníkem dědického řízení a neuplatnil v řízení námitku relativní neplatnosti závěti, je vázán rozhodnutím soudu v dědickém řízení. Nemůže se již domáhat svého práva a uplatňovat tuto námitku po skončení dědického řízení dodatečně, ledaže by zde byly důvody žaloby pro zmatečnost. Ten, kdo nebyl účastníkem řízení o dědictví a neměl možnost uplatnit v řízení námitku neplatnosti závěti dle § 479 OZ, může se domáhat svého práva postupem podle § 485 a násl. OZ, tj. žalobou oprávněného dědice proti nepravému dědici.¹⁰⁵

2.6 Dědická nezpůsobilost

Dědická nezpůsobilost podle ustanovení § 469 OZ se vztahuje na všechny potencionální dědice, a to jak ze zákona, tak i ze závěti. Dědická nezpůsobilost nastává samotným počínáním dědice a jedná se o nezpůsobilost relativní.¹⁰⁶ Vystupuje zde do popředí morální prvek dědického práva. K dědické nezpůsobilosti se přihlíží ze zákona, bez ohledu na to, zda nezpůsobilost účastníci dědického řízení namítají, třeba i proti jejich vůli. Zákon stanoví jednání dědiců, která

---

¹⁰³ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1291.

¹⁰⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník* ... s. 846.

¹⁰⁵ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1293.

¹⁰⁶ LUŽNÁ, R. Dědická nezpůsobilost a vydědění. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 25 – 26.

nezávisle na vůli zůstavitele způsobují zánik jejich subjektivního dědického práva. K jednání zakládající dědickou nezpůsobilost může dojít za života zůstavitele, ale i po jeho smrti.¹⁰⁷

Důvodem dědické nezpůsobilosti nemůže být jiné jednání, než to, které je uvedené v tomto ustanovení. Prvním důvodem je úmyslný trestný čin směřující přímo proti zůstaviteli nebo proti zůstaviteli blízkým osobám. Druhým důvodem je zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele.¹⁰⁸

První důvod se vztahuje na toho, kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům. Výčet osob nelze rozšiřovat o další osoby, i kdyby se zůstavitelem žily v poměru rodinném či obdobném¹⁰⁹. Stojí za povšimnutí, že zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, který novelizoval například § 115, 116 OZ a zařadil registrovaného partnera mezi zákonné dědice, nebyl registrovaný partner zařazen mezi osoby vyjmenované ve větě první § 469 OZ, přestože je z hlediska dědění ze zákona postaven na roveň manželovi.¹¹⁰

V tomto případě je nutné, aby se dědic dopustil trestného činu. Definicí trestného činu podává trestní zákoník.¹¹¹ K trestnosti činu je výslovně vyžadováno úmyslné zavinění, není-li v trestním zákoníku stanoveno, že postačí zavinění z nedbalosti. Dědickou nezpůsobilost dále zakládá i spáchání trestného činu mladistvým¹¹², příprava k trestnému činu¹¹³ či trestný čin nedokonaný, tj. pokus trestného činu¹¹⁴. Úmyslný trestný čin nemusí směřovat proti životu a zdraví (ubližení na zdraví, vražda), ale postačí, směřuje-li proti majetku (krádež, podvod), proti svobodě a lidské důstojnosti (loupež, znásilnění), či proti rodině a dětem (týrání svěřené osoby). Nedbalostní trestný čin nemůže mít za následek dědickou nezpůsobilost.

---

¹⁰⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1172 – 1173.

¹⁰⁸ LUŽNÁ, R. Dědická nezpůsobilost a vydědění. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 25 – 26.

¹⁰⁹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 3* ... s. 264 - 265.

¹¹⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 810.

¹¹¹ *Trestný čin* podle § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

¹¹² *Mladistvým* podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb., ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

¹¹³ *Příprava* podle § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, sročení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.

¹¹⁴ *Pokus* podle § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Je nerozhodné, zda byl či mohl být za tento čin trestně stíhán nebo odsouzen, zda případně došlo k zahlazení odsouzení. Rozhodující je to, zda takový čin spáchal.¹¹⁵ Pokud byl tento úmyslný čin spáchán ještě před nápadem dědictví – za života zůstavitele, zakládá nezpůsobilost dědice, a je lhostejno v jakém časovém odstupu od této chvíle.¹¹⁶ Při posuzování, zda se dědic dopustil úmyslného trestného činu, který zakládá dědickou nezpůsobilost, je soud v řízení o dědictví vázán rozhodnutím příslušného orgánu, pokud bylo vydáno.¹¹⁷

Byl-li dědic zůstavitele pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, je soud v dědickém řízení při posuzování tohoto důvodu nezpůsobilosti vázán pravomocným rozsudkem. Dědické právo odsouzeného dědice je v tomto případě závislé na tom, zda mu zůstavitel tento čin odpustil.¹¹⁸ Nedošlo-li k odsouzení, soud si sám v rámci dědického řízení posoudí, zda byl takový trestný čin spáchán, jako předběžnou otázkou. Bylo-li zahájeno trestní řízení a jeho výsledek není dosud znám, může soud dědické řízení přerušit do vydání rozhodnutí v tomto řízení, neboť probíhá řízení, v němž je řešena předběžná otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu v řízení o dědictví.

Druhým důvodem je zavrženíhodné jednání dědice proti projevu poslední vůle zůstavitelovy. Za takovýto projev zůstavitelovy poslední vůle lze považovat takový projev vůle, který je projevem dispozice zůstavitele s jeho majetkem pro případ smrti. Podle okolností nebude vždy nutné, aby takovýto projev vůle měl všechny zákonem stanovené formální náležitosti, je ale podmínkou, aby se jednalo o projev vůle zůstavitele. Dědická nezpůsobilost tak nastane i tehdy, pokud dědic zničí listinu, ve které zůstavitel uvedl svoji poslední vůli, ačkoli by jako platný právní úkon neobstála. Za projev poslední vůle se nepovažuje, vyjádří-li zůstavitel ústně před rodinou svoji představu o rozdělení majetku po jeho smrti.

Zavrženíhodné jednání, které má za následek dědickou nezpůsobilost, může být pouze jednání proti projevům poslední vůle, směřujícím k právním důsledkům zůstavitele a způsobilým takovéto právní důsledky vyvolat. Zavrženíhodné jednání je každé jednání, kterým chce dědic zabránit, aby se v dědickém řízení uplatnila zůstavitelova poslední vůle, nebo chce předstírat zůstavitelovu poslední vůli, kterou zůstavitel neučinil. Musí se jednat o jednání, které směřuje ke zničení či znehodnocení projevu poslední vůle zůstavitele již učiněnému, nebo o jednání, kterým

---

¹¹⁵ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1174.

¹¹⁶ LUŽNÁ, R. Dědická nezpůsobilost a vydědění. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 25 – 26.

¹¹⁷ Rozhodnutí Městského soudu v Praze 24 Cdo 315/97.

¹¹⁸ Rozhodnutí Městského soudu v Praze 24 Cdo 35/2001.

chce dědic jednání zůstavitele zabránit nebo mu takový projev znemožnit. Dále může jít o jednání, kterým dědic brání uplatnění zůstavitelovy poslední vůle, nebo ke kterému dědic zůstavitele přiměl, aby v rozporu se svou vůlí učinil závěť určitého obsahu.¹¹⁹

Jsou-li dány zákonné důvody nezpůsobilosti, je pachatel vyloučen z dědického nástupnictví po zůstaviteli bez ohledu na dědický titul, který mu svědčí, tj. jak u dědice zákonného, tak i dědice závětního. Na jeho místo nastupuje pořizovatelem ustanovený náhradní dědic, a není-li jej, dědicové ze zákona.

Z povahy věci je jasné, že prominutí se vztahuje na jednání učiněné před smrtí zůstavitele. Pachatel jednání uvedeného v § 469 OZ se může stát dědicem zůstavitele pouze tehdy, pokud mu zůstavitel jednání, které zakládá jeho nezpůsobilost, promine ještě za života. Odpuštění nevyžaduje žádné formální náležitosti. Prominutí může zůstavitel vyjádřit výslovně v závěti, může k němu dojít i konkludentně nebo mlčky, např. je-li z jednání zůstavitele zřejmé, že pachateli odpustil, pokud pachatele bez dalšího ustanoví v závěti dědicem i přesto, že mu je čin pachatele znám.¹²⁰ Za odpuštění lze považovat i pořízení závěti po té, co se dědic dopustil jednání zakládající dědickou nezpůsobilost, a to ve prospěch tohoto dědice. Dědic nemůže být nezpůsobilosti zbaven tím, že ostatní dědici projeví souhlas, aby dědil, ačkoli se dopustil takového jednání.¹²¹

2.7 Zrušení závěti

Zrušení závěti je právním úkonem pořizovatele, který směřuje k tomu, aby předchozí závěť zbavil právních účinků. Zrušení závěti, ať nastane jakýmkoli zákonem dovoleným způsobem, musí být platné jako každý jiný právní úkon (§ 34 a násl. OZ).¹²²

O zrušení závěti platí obdobně totéž, co o pořízení závěti. Vzhledem k osobní povaze tohoto úkonu nemůže závěť platně zrušit žádným ze způsobů zástupce pořizovatele, a to ani zákonný zástupce ani zástupce na základě plné moci.¹²³ Pořizovatel může závěť zřízenou v jakékoliv zákonem stanovené formě kdykoliv za svého života zrušit. Podle právní úpravy lze

---

¹¹⁹ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1174 - 1176.

¹²⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 810 – 811.

¹²¹ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1173 a 1177.

¹²² HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14 – 16.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 7/2009.

závěť zrušit trojím způsobem, a to platnou závětí pozdější, odvoláním závěti nebo zničením listiny zachycující text závěti.¹²⁴

Je vyloučeno zrušení platné závěti osoby, která byla po zřízení závěti zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo v ní omezena v rozsahu, která tento úkon vylučuje, nebo trpí duševní poruchou, která ji činí k tomuto právnímu úkonu nezpůsobilou. Nezletilý, který dosáhl věku patnácti let, může závěť zrušit jen formou notářského zápisu, tj. buď pořízením závěti nové, vedle které původní závěť neobstojí nebo výslovným odvoláním dřívější závěti formou notářského zápisu.

První z možností zrušení závěti je pořízení závěti nové v jakékoli zákonem dovolené formě. Zůstavitel může postupně pořídit několik závětí, tak jak v závislosti na změnách svých poměrů mění, upravuje či doplňuje svá rozhodnutí o ustanovení dědiců, jejich podílů či věcí nebo práv, které mají z dědictví nabýt.¹²⁵ Zrušení předchozí závěti může být pojato do textu pozdější závěti výslovně. Také v případě, že pořizovatel zřídil pozdější závěť, která nemůže vedle dřívější závěti obstát, je tímto dřívější závěť v rozsahu, ve kterém nemůže vedle pozdější závěti obstát, zrušena.¹²⁶

Platí, že závěť nebo příslušné ustanovení závěti se zrušuje také platnou listinou o vydědění, pokud nemůže vedle této listiny obstát. Pořídil-li zůstavitel nejprve závěť ve prospěch určitého potomka a později listinu o vydědění, kterou tohoto potomka vydědil, zůstala by závěť v platnosti v tom rozsahu, v jakém by nebyla vyděděním dotčena.¹²⁷

Dalším způsobem, jak lze závěť zrušit, je odvolání závěti, které může být učiněno v jedné z forem, jež jsou předepsány pro pořízení závěti. Ovšem to neznamená, že odvolání závěti musí být učiněno v téže konkrétní formě, v jaké byla pořízena závěť, kterou zůstavitel odvolává.

Odvolání je výslovný projev vůle zůstavitele, který vede ke zrušení závěti dřívější bez toho, aby vznikla závěť nová. Musí se jednat o platný právní úkon, který musí splňovat podmínky potřebné k sepsání závěti, zejména musí být dodržena písemná forma.¹²⁸ Odvolání závěti může být učiněno samostatně, ale také může být vtěleno do nové závěti či listiny o vydědění. Zůstavitel nemusí odvolávat závěť jako celek, lze zrušit i jen jednotlivá ustanovení

---

¹²⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník ...* s. 848.

¹²⁵ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník. ...* s. 1297.

¹²⁶ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné. ...* s. 328.

¹²⁷ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník. ...* s. 1298.

¹²⁸ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné. ...* s. 328.

nebo část. Odvoláním závěti pozdější se neobnovuje platnost závěti předcházející, a to ani v tom případě, že to zůstavitel v odvolání výslovně uvede.

Odvolání jako právní úkon, který je vyjádřen slovy, je třeba vykládat nejen podle jazykového vyjádření a také podle vůle zůstavitele. Není proto nutné, aby byla použita konkrétní formulace „odvolávám závěť pořízenou 1. 1. 2000“, ale z úkonu musí být zřejmé, že vůle zůstavitele směřuje ke zrušení závěti. Pokud by chtěl zůstavitel dosáhnout toho, aby dědili dědici uvedení v závěti dřívější, musel by pořídit novou závěť obsahově stejnou.¹²⁹

Posledním zákonným způsobem je zničením listiny, na níž byla závěť napsána. Za zničení listiny je třeba považovat nejen roztrhání, skartování či spálení, ale i její přeškrtnutí, to jako celku nebo i jednotlivé části. V tomto případě by se za zrušenou považovala pouze ta část, která je přeškrtnutá.¹³⁰ Tímto způsobem nelze zrušit závěť pořízenou ve formě notářského zápisu, která je v notářské úschově u notáře, který ji sepsal.¹³¹

Zničení závětní listiny je právním úkonem pořizovatele, k jehož vzniku a platnosti je zapotřebí splnění pojmových znaků a náležitostí právních úkonů. Proto není platným zničením závěti například jednání pořizovatele, u něhož není dána pravá a vážná vůle závěť zničit. Ani zničení závětní listiny osobou odlišnou od pořizovatele nemůže být platným zrušením závěti.¹³²

Zrušení závěti zničením listiny je platné pouze v případě, že zůstavitel tak učinil záměrně, s úmyslem závěť zrušit. Byla-li listina zničena zůstavitelem nahodile, omylem, nešťastnou náhodou atp., nemělo by to za následek její zrušení. Pokud by vyšlo najevo, že listinu zničil dědic, jednalo by se o zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele, což by zakládalo dědickou nezpůsobilost ve smyslu § 469 OZ, tzn. jeho vyloučení z dědění, ať už by šlo o dědice závětního nebo zákonného.¹³³

Pokud by zůstavitel pořídil závěť v několika vyhotoveních, nebude postačovat zničení jednoho či několika vyhotovení této závěti. Pro platné zrušení takové závěti bude třeba zničit všechna její vyhotovení.¹³⁴ Protože kdyby byl jediný vyhotovení z padesáti zůstalo zachováno, taková závěť nebyla zrušena a je stále platná.

---

¹²⁹ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1298 – 1299.

¹³⁰ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 89.

¹³¹ FIALA, J., KINDL, M. *Občanské právo hmotné*. ... s. 328.

¹³² FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník*. ... s. 848.

¹³³ ELIÁŠ, K. (ed). *Občanský zákoník*. ... s. 1300.

¹³⁴ BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. ... s. 90.

3. NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

3.1 Závěť jako jeden z dědických titulů

Dosavadní úprava § 461 odst. 1 OZ uváděla mezi dědickými tituly na prvním místě zákon, což mohlo vést k předpokladu, že zákonná posloupnost měla přednost před testamentární. NOZ řadí před zákonnou dědickou posloupnost dědickou smlouvu a závěť, přičemž všechny dědické tituly mohou působit vedle sebe. Takto zákonem stanovená posloupnost je jasným důkazem toho, že NOZ se přiklání k demokratické úpravě dědického práva, a to k zásadě autonomie vůle zůstavitele při výběru dědice.¹³⁵ Protože právě určení způsobu nakládání s majetkem a určení dědiců, kteří pozůstalost nabudou po smrti zůstavitele je jádrem dědického práva.

Stejně jako v úpravě OZ se závěti rozumí jednostranné právní jednání, kdykoli odvolatelné a měnitelné, kterým fyzická osoba pořizuje o svém majetku pro případ smrti. Podmínkou platnosti závěti je její písemná forma¹³⁶, pokud není pořizováno s úlevami.

Závěť, v níž je projevena výlučná zůstavitelova vůle na základě jeho projevu, je projevem testovací autonomie vůle. Závěť může pořádit pouze zůstavitel sám, společná závěť několika osob, např. manželů, je vyloučena. Nová úprava bere v úvahu, že je nutné závěť vykládat podle jiných pravidel, než jaká platí pro právní jednání mezi živými.¹³⁷

Pořizovatel musí respektovat všechny požadavky kladené na právní jednání v první části NOZ.¹³⁸ Je nezbytné, aby si pořizovatel uvědomil, že právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.

Shoda s předchozí právní úpravou je zachována v případě pořízení soukromou listinou, a to buď vlastnoručně (holografně), anebo s využitím mechanických prostředků, např. počítače s tiskárnou, nebo obsah závěti někomu nadiktuje (allografní pořízení).¹³⁹

Zůstavitel může pořádit i dovětkem (kodicilem). Ten může být obsažen v závěti nebo může existovat samostatně, bez závěti.¹⁴⁰ Obsahem dovětku může být nařízení odkazu, stanovení

---

¹³⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 601 – 602.

¹³⁶ KOVÁŘOVÁ, D. Nakládání s vlastním majetkem formou závěti. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 1.

¹³⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 285.

¹³⁸ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 280.

¹³⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého*. ... s. 285.

podmínky odkazovníku nebo dědici, nebo doložení času či uložení příkazu odkazovníku nebo dědici.¹⁴¹ Dovětek není zvláštním dědickým titulem, protože dovětkem se dědici k dědictví nepovolávají, ale je chápán jako dodatek k závěti zůstavitele. Co do formy a náležitostí platí ustanovení o závěti. Musí být učiněn osobně zůstavitelem, vážný a srozumitelný a musí z něj být zřejmé, který den, měsíc a rok byl sepsán.¹⁴²

Právem pořizovatele je povolání závětních dědiců. NOZ chápe dědice jinak než OZ. Za dědice je považován ten, komu vznikne právo na pozůstalost nebo alespoň na poměrný díl pozůstalosti. Za dědice není považována osoba, která má z pozůstalosti dostat jednotlivou věc, tedy odkazovník.¹⁴³ Právo povolání dědice je osobním právem zůstavitele, a nemůže je svěřit jinému.

S právem povolání dědice je spojeno i právo určit dědicům jejich podíly. Povolá-li zůstavitel několik dědiců a neurčí podíly, platí, že jim připadne pozůstalost rovným dílem. Určí-li pořizovatel podíly jen některým dědicům a zbylým nikoli, dědicům bez určených podílů připadne zbylá část pozůstalosti rovným dílem. Pokud pořizovatel určí podíly dědicům tak, že na dědice povolaného bez podílu z pozůstalosti nezbude nic, srazí se pro takového dědice poměrně ze všech podílů tolik, aby byl jeho podíl roven podílu dědice, kterému zůstavitel vyměřil nejméně; jsou-li podíly dědiců stejné, srazí se tolik, aby i jeho podíl byl stejný. V případě, že jsou určeny podíly, ale přesto pozůstalost není vyčerpána, připadne zbylá část pozůstalosti zákonným dědicům. Povolá-li zůstavitel za dědice bez bližšího určení skupinu osob, má se za to, že dědici jsou ti, kteří do určité skupiny patřili v době zůstavitelovy smrti.

Nový kodex umožňuje zůstaviteli rozhodnout, kdo nastoupí na místo dědice povolaného v první řadě pro případ, že takto povolaný dědic dědit nebude. Náhradník může být povolán jediný, avšak jich může být povoláno více, a to pro případ, že se ani druhý, třetí z povolaných náhradníků dědicem nestane. Náhradnictví (substituce) je buď obecné, anebo svěřenecké. Účelem obecného náhradnictví (vulgární substituce) je určit, kdo bude dědit v případě, že povolaný dědic nebude dědit pro nezpůsobilost, či dědictví odmítne, i pro případ, že se dědic nedožije zůstavitelovy smrti.¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ Podle tohoto dělení se rozlišuje kodicil testamentární a intestátní.

¹⁴¹ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 281.

¹⁴² OLEJAROVÁ, Ž. Pořízení pro případ smrti a zákonná posloupnost podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 6, s. 23.

¹⁴³ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého.* ... s. 286.

¹⁴⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník* ... s. 620.

Svěřenecké nástupnictví (fideikomisární substituce) zavazuje svěřeneckého nástupce, aby nabyt dědictví poté, co jej před ním dočasně nabyt tzv. přední dědic. Tento institut se používá v případech, kdy přední dědic není způsobilý o svém majetku pořizovat, například trpí-li trvalou duševní poruchou. Zůstavitel v takovém případě zajistí, že po smrti duševně postiženého předního dědice, nepřipadne pozůstalost jako odúmrt' státu. Povolá-li zůstavitel více svěřeneckých nástupců, mohou nastoupit po předním dědici buď vedle sebe anebo sukcesivně, tzn. po sobě.¹⁴⁵ Toto předchozí právní úprava neumožňovala. Tuto úpravu lze využít k prospěchu efektivních opatření v případě významnějšího majetku.¹⁴⁶

Podíl dědice, který nedědí a nemá náhradníka, se uvolní a přiroste poměrně k podílům ostatních povoláných dědiců v tom případě, kdy jsou všichni dědicové povolání k dědictví buď rovným dílem, nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení. Právo na přírůstek nemá ten, komu byl zůstaven určitý podíl. Jsou-li někteří dědici povolání podílem a jiní bez takového určení, přiroste uvolnění podíl těm, kteří jsou povoláni bez podílu.¹⁴⁷

Již dříve se Nejvyšší soud zabýval výkladem závěti. Ve svém rozhodnutí došel k závěru, že vzhledem k tomu, že občanský zákoník nestanoví, jak má být v závěti vyjádřeno ustanovení někoho dědicem, je třeba k doložení skutečné vůle pisatele závěti v pochybnostech zjišťovat vedle znění textu listiny i všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětního dědice učiněn, lze z nich dovodit určitost projevu vůle zůstavitele.¹⁴⁸ NOZ ve svém znění zakotvil, na rozdíl od OZ, že povaha závěti vyžaduje odchylku od obecných pravidel pro výklad právních jednání. V obecné části NOZ je stanoveno, že právní jednání se posuzuje podle obsahu, což by v případě závěti nemuselo vždy vyhovovat vůli zůstavitele, a proto se v případě závěti toto obecné pravidlo nepoužije. Závěť není možné vykládat tak, jak se jeví dědicům, nýbrž takovým způsobem, aby co možná nejvíce odpovídala vůli zůstavitele.

Není totiž výjimkou, že si lidé v různých částech republiky navyknou spojovat s výrazy sobě vlastní smysl. Nejzřetelněji se takové vlastní názvosloví projevuje v nářečích, kde se pro stejné věci užívá takřka pokaždé jiné označení. Rovněž je nezbytné pamatovat na fakt, že pořizují lidé různého věku, s různým vzděláním. Tento postup při výkladu obsahu závěti je ochranou vůle zůstavitele, což je posíleno i tím, že zůstavitel může v závěti poukázat na další listiny, kterým lze

---

¹⁴⁵ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 281.

¹⁴⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého.* ... s. 287.

¹⁴⁷ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku.* Praha: Linde Praha, a.s., 2013, s. 51.

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR R 49/84.

přisoudit stejné právní účinky jako závěti, pokud splňují její podmínky. Pokud takové listiny neobsahují náležitosti závěti, lze je použít k vysvětlení zůstavitelovy vůle.¹⁴⁹

Možnost disponovat svým majetkem pro případ smrti je však také omezena, a to dvěma způsoby. Prvním omezením je případ, kdy nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice, který se práva na povinný díl nezřekl a nedošlo-li ani k jeho vydědění. Pokud tomu pořízení pro případ smrti odporuje, náleží nepominutelnému dědici povinný díl.

Druhým omezením volnosti dispozice s majetkem pro případ smrti se týká osob, které se v době pořízení o svém majetku nacházely ve zdravotnickém nebo sociálním zařízení. Pořídil-li zůstavitel pro případ smrti v době, kdy byl v péči takového zařízení, a povolal-li za dědice nebo odkazovníka osobu, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána nebo v něm jinak působí, je povolání těchto osob za dědice či odkazovníka neplatné.¹⁵⁰

Důvodem tohoto ustanovení je fakt, že zůstavitel by měl o svém majetku pořizovat v době, kdy není závislý na jiných osobách kvůli své nemohoucnosti. Tímto jsou chráněni zejména nepominutelní dědici, kterým by se, v případě absence ustanovení, nemuselo dostat žádného majetku. Toto pravidlo se neuplatní v případě, že zůstavitel již byl propuštěn z takového zařízení a měl možnost pořádit ve formě veřejné listiny, ale neučinil tak. Tímto svým nekonáním by dal najevo svou skutečnou vůli.

Výjimkou je pořízení veřejnou listinou. Pořídí-li zůstavitel v době poskytování péče např. notářským zápisem o svém majetku, má se za to že takto pořízená závěť je výlučným projevem zůstavitelovy vůle. Notář sepisující takovou závěť je povinen se přesvědčit, zda se projev vůle děje s rozvahou, vážně a bez donucení. Proto odpadá obava z nepřipustného ovlivňování zůstavitele.¹⁵¹

Absolutní neplatnost závěti je stanovena ve dvou případech, a to pokud není zřejmé, který den, měsíc a rok byla závěť pořízena, pořídil-li zůstavitel více závětí, které si odporují nebo závisí-li jinak právní účinky závěti na určení doby jejího pořízení. NOZ již neřadí mezi podstatné náležitosti uvedení data, kdy byla závěť sepsána, pouze uvádí, že z listiny má být zřejmý den, měsíc a rok. Nejlepším způsobem jak zajistit, aby termín pořízení závěti byl dostatečně určitý, je uvedení data jejího sepsání, nebude-li to zjištěné ze samotného textu závěti.

---

¹⁴⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 615.

¹⁵⁰ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. ...* s. 49.

¹⁵¹ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1491 – 1493 NOZ.

Závěť je relativně neplatná, je-li stížena podstatným omylem zůstavitele. Za podstatný omyl se považuje omyl, který se týká osoby dědice, nebo podílu či věci, které jsou předmětem dědictví, anebo podstatných vlastností věcí, tj. takových vlastností, při jejichž znalosti by věci neurčil v závěti tak, jak učinil.¹⁵²

Platnost závěti není posuzována z hlediska dědice či odkazovníka, ale z hlediska jejího pořizovatele. Rozhodné je, zda zůstavitel jednal v podstatném omylu, tj. v takovém, že by zůstavitel nepořídil o pozůstalosti tak, jak učinil, pokud by se nemýlil. Pro neplatnost závěti není rozhodné, kdo takový omyl vyvolal, ani fakt, že podstatný omyl vznikl z příčin na straně samotného zůstavitele.

Vada projevu spočívající v přetřeknutí, přepsání nebo v nesprávném pojmenování, není podstatným omylem. Rovněž chybné uvedení příjmení nevyvolá neplatnost závěti, nebude-li pochybnost, kterého člověka zůstavitel obmyslil.¹⁵³

3.2 Pořizovací nezpůsobilost

Aby někdo mohl disponovat svým majetkem pro případ své smrti, musí být k tomu způsobilý, tedy svéprávný. Z toho vyplývá, že nesevéprávný není způsobilý pořizovat. Částečně mohou pořizovat i osoby nesevéprávné, nebo s omezenou svéprávností. Především je zde věková hranice patnácti let. Kdo dovršil tento věk a dosud nebyl plně svéprávný, může pořizovat bez souhlasu zákonného zástupce formou veřejné listiny¹⁵⁴. Zákon pamatuje na možnost pořizovat osobám s omezenou svéprávností. Kdo byl ve svéprávnosti omezen, může pořizovat v rámci omezení jen formou veřejné listiny.¹⁵⁵

Výraz „nesevéprávný“ je označení pro osobu, která nemá pořizovací způsobilost, nikoli osoba, která by byla nezpůsobilá k právním jednáním vůbec. I z tohoto okruhu osoby jsou připuštěny určité výjimky.

První výjimka se vztahuje na osoby, jež dovršily patnáctý rok věku. Tyto osoby mohou pořizovat jen ve formě veřejné listiny, do té doby, než se nestanou svéprávnými. Toto ustanovení přejímá podstatu § 476d odst. 2 OZ, avšak nevolí formulaci ve formě notářského zápisu, ale obecný poukaz na veřejnou listinu. V podstatě se na věcném obsahu právní úpravy nic nemění

¹⁵² HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část*. ... s. 280 – 283.

¹⁵³ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1529 – 1531 NOZ.

¹⁵⁴ Nejčastěji se bude jednat o notářský zápis, ale ve výjimečných případech může být místo notářského zápisu pořizena jiná veřejná listina.

¹⁵⁵ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 54 – 55.

a sepisování i nadále zůstane vyhrazeno notářům. V minulosti tato agenta nespádala pouze do působnosti notářů, nýbrž i do působnosti soudů. Mimo výše zmíněné, NOZ počítá se zvláštními případy pořizování závěti jako veřejné listiny, a to v případě privilegovaných závětí.

Nesvéprávné osoby stížené duševní poruchou, které byly soudem omezeny tak, že pozbyly způsobilost pořizovat pro případ smrti, mohou výjimečně o svém majetku pořídit. NOZ stanoví výhradu, podle které i tyto osoby mohou platně pořídit závěť, pokud se uzdravily do té míry, že jsou schopny projevit vlastní vůli – nemá se na mysli uzdravení úplné. Rozhodná je věcná stránka, a proto se nevylučuje možnost učinit poslední pořízení v odpovídajícím zdravotním stavu. Není zde výslovně zmíněn pojem světlého okamžiku (*lucidum intervallum*), protože není účelem řešit otázky medicínské povahy. V případě osoby, u níž jsou dány zdravotní důvody pro omezení ve svéprávnosti v naznačeném rozsahu, ale rozhodnutí ještě nebylo vydáno, popř. ještě nenabylo právní moci, se užije obecné části NOZ, podle které platnost právních jednání učiněných před rozhodnutím o zbavení či omezení svéprávnosti následným soudním výrokem dotčena není. Osoby omezené ve svéprávnosti mohou pořizovat formou veřejné listiny. Analogicky se užije postupu, který je předepsán po osoby částečně nesvéprávné pro nedostatek věku, protože se jedná o srovnatelnou situaci.¹⁵⁶

Zvláštní pravidlo zavádí NOZ ve vztahu k osobám omezeným ve svéprávnosti pro závislost na alkoholu, psychotropních látkách či podobných přípravcích, anebo pro chorobnou závislost na hráčské vášni. Tito lidé mohou testovat bez ohledu na formu pořízení a bez zřetele na rozsah omezení. Výjimkou je případ, pokud tyto osoby mají zákonné dědice. V tomto případě mohou pořídit pouze o polovině svého majetku. O celém svém majetku mohou pořídit v případě, kdyby celá pozůstalost připadala státu.¹⁵⁷

3.3 Formy závěti

Závěť je pořizovatelem osobně učiněný, formální, jednostranný, kdykoli odvolatelný projev vůle o tom, komu má v případě smrti pořizovatele připadnout jeho majetek. Na závěť se vztahují jak obecné předpisy o náležitostech právního jednání, zejména nesmí svým obsahem nebo účelem odporovat zákonu, zákon obcházet nebo se přičít dobrým mravům, dále musí závěť obsahovat i náležitosti zvláštní, v nichž se odrážejí specifika tohoto právního jednání.

---

¹⁵⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 627 – 629.

¹⁵⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. ...* s. 285.

V případě závěti je nutno upřednostnit teorii vůle před teorií ochrany veřejné víry. Podle teorie ochrany veřejné víry se projev vůle vykládá podle úmyslu jednajícího, byl-li tento úmysl adresátu znám nebo mu musel být znám. Teorie vůle předpokládá, že nejen z vlastního jazykového projevu, ale i z jiných okolností je třeba dopátrávat se skutečné vůle toho, kdo toto právní jednání učinil.¹⁵⁸ Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud ČR: „K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovodit skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečností existující vně vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předepsaná písemná forma. Není napravováním neurčitosti projevu vůle, jestliže projev vůle je vykládán se zřetelem k okolnostem případu.“¹⁵⁹

V případě nedostatků náležitostí závěti jako jednostranného právního jednání je závěť neplatná. Právní teorie rozeznává neplatnost absolutní a neplatnost relativní. Pokud je závěť absolutně neplatná, pak sice existuje, ale nevyvolává právní účinky. Je-li závěť relativně neplatná, pak se považuje za platnou a vyvolává právní účinky, avšak za předpokladu, že se osoba, která je tímto úkonem dotčena, neplatnosti nedovolá.

Testament může být absolutně neplatný pro nedostatek náležitostí právního jednání, pro nedostatek svéprávnosti, pro nezpůsobilost zůstavitele k tomuto úkonu z důvodu duševní poruchy, pro rozpor se zákonem či jeho obcházení, jednání se nesmí přičít ani dobrým mravům, dále musí závěť obsahovat i náležitosti zvláštní pro tu kterou závěť. Relativní neplatnost postihne testament nebo jeho příslušnou část zejména pro nerespektování ustanovení zákona o povinném dílu nepominutelného dědice, jestliže se dotčený nepominutelný dědic této neplatnosti dovolá.¹⁶⁰

Závěť vyžaduje písemnou formu, ledaže byla pořízena s úlevami. Předepsaná forma je podmínkou platnosti závěti. O jednotlivých formách závěti bude pojednáno dále. Základní rozlišení závětí je na závěti pořizované soukromě a veřejně – formou soukromé a veřejné listiny.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 55 – 56.

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR 4 Cz 61/86.

¹⁶⁰ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 56 - 57.

¹⁶¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník* ... s. 630.

3.3.1 Závěť pořízená soukromou listinou

Je zachována obecná úprava obou forem soukromě pořizovaných závětí, tedy závěti psané zůstavitelovou vlastní rukou (holografické) i závěti vlastní rukou zůstavitele nenapsané (allografické) a to v tom směru, že se přejímá úprava § 476a a 476b OZ.

Kdo chce pořizovat v písemné formě beze svědků, napíše celou závěť vlastní rukou a vlastní rukou ji podepíše.¹⁶² Jedná se zřejmě o nejrozšířenější formu závěti, protože její samotné pořízení je nejjednodušší, co se týče podmínek a není vyžadována ani asistence dalších osob. S pořízením takovéto závěti nejsou spojeny ani žádné zvláštní náklady.

Zákon předepisuje, aby holografní závěť byla napsána v celém rozsahu vlastní rukou zůstavitele, a to pouze za pomoci psacích potřeb a nikoli technických pomůcek, a jím vlastnoručně podepsána. Vlastnoruční podpis pořizovatele musí být na konci, protože uzavírá text závěti. Text nacházející se za podpisem již nelze považovat za součást závěti, neboť podpisem se tento právní úkon dovršuje. Touto podmínkou zákon sleduje zajištění její pravosti.

Nelze vyloučit, aby zůstavitel připojil pod dosavadní text závěti dodatek, který musí opět vyhovovat náležitostem holografní závěti. Podpis pořizovatele na závěti nemusí být čitelný, ale nesmí vzbuzovat pochybnosti o totožnosti pořizovatele. Podle judikatury ke splnění náležitosti podpisu stačí i jen příjmení zůstavitele, pokud o podpisu nejsou pochybnosti. Pravost podpisu nemusí být úředně ověřena, ale usnadňuje důkazní situaci.

Samotný text závěti na rozdíl od podpisu musí být čitelný bezpodmínečně, jinak by nebylo možné zjistit skutečný obsah závěti a takový úkon by byl pro nesrozumitelnost částečně nebo zcela neplatný. Text závěti nemusí být psán v českém jazyce, ale zvolený jazyk musí pořizovatel znát.

Vlastnoruční závěť nemůže pořídit nezletilec, který nenabyl plné svéprávnosti¹⁶³ ani osoba, která nemůže číst nebo psát, a je nerozhodné, zda je to z důvodu, že číst a psát neumí, nebo mu v tom brání smyslová či tělesná vada. Holografní závěť může pouze pořídit ten, kdo umí číst a psát, byť i s obtížemi.¹⁶⁴

---

¹⁶² § 1533 NOZ

¹⁶³ § 31 NOZ: Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

¹⁶⁴ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 58.

Allografní závěť, kterou zůstavitel nenapsal vlastní rukou, musí vlastní rukou podepsat a před dvěma svědky současně přítomnými výslovně prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli.¹⁶⁵ NOZ přejímá úpravu § 476a a 476b OZ.

Je-li zůstavitel osobou se smyslovým postižením a nemůže-li číst nebo psát, projeví poslední vůli před třemi současně přítomnými svědky v listině. Obsah musí být tlumočen zvláštním způsobem dorozumívání, který si zůstavitel zvolí, svědkem, který závěť nepsal. Všichni svědci musí ovládat způsob dorozumívání, kterým je obsah listiny tlumočen. Zůstavitel zvoleným způsobem dorozumívání před svědky potvrdí, že listina obsahuje jeho poslední vůli.¹⁶⁶

V závěti pořízené osobou se smyslovým postižením, která nemůže číst nebo psát, je nezbytné uvést, že zůstavitel nemůže číst nebo psát. Na listině musí být uvedeno, kdo závěť napsal, kdo ji přečetl nebo tlumočil a jakým způsobem zůstavitel potvrdil, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Byl-li obsah tlumočen zvláštním způsobem dorozumívání, uvede se způsob tlumočení v listině včetně zvoleného způsobu dorozumívání.¹⁶⁷ Je nezbytné, ale zůstavitel listinu podepsal. Není-li schopen se podepsat, je přípustné, aby učinil namísto podpisu na listině vlastní znamení před alespoň dvěma svědky. K zůstavitelovu znamení jeden ze svědků připíše jméno jednajícího.¹⁶⁸

Pokud se jedná o osoby nevidomé a neslyšící, které nemohou číst nebo psát, vychází současná úprava také z té předchozí. Ve vztahu k závěťm neslyšících osob, které nemohou číst nebo psát, se opouští dosavadní pojem znakové řeči jako dorozumívacího prostředku, protože u osob hluchoslepých tento způsob dorozumívání není možný. Proto se v současné úpravě užívá pojmu „zvláštní způsob dorozumívání“, kterým se rozumí dorozumívací prostředky neslyšících a hluchoslepých osob.¹⁶⁹

3.3.2 Závěť pořízená veřejnou listinou

Zůstavitel může projevit poslední vůli formou veřejné závěti. Veřejná závěť je závěť učiněná ve formě veřejné listiny. Notářský zápis zůstává základní formou veřejné listiny, v níž se závěť pořizuje. Vzhledem k úpravě privilegovaných závětí nelze problematiku veřejné závěti

---

¹⁶⁵ § 1534 NOZ

¹⁶⁶ § 1535 NOZ

¹⁶⁷ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 559 – 564 NOZ.

¹⁶⁸ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 59.

¹⁶⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník* ... s. 630 - 631.

zúžit jen na notářské zápisy. Za veřejnou listinu jsou považovány také listiny pořizené před starostou, velitelem letadla či plavidla a vojenský testament.

Ten, kdo sepisuje veřejnou listinu o závěti, se přesvědčí, zda se projev vůle pořizovatele děje s rozvahou, vážně a bez donucení¹⁷⁰, a zda je pořizovatel způsobilý k takovému pořízení.

Pořizovací způsobilost lidí, kteří nejsou plně svéprávní, je omezena tím způsobem, že mohou platně pořizovat jen ve formě veřejné listiny. Ten, kdo s takovým člověkem závět sepisuje, má se podle možnosti přesvědčit o zůstavitelově náležité vůli.¹⁷¹

3.3.3 Úlevy při pořizování závěti, tzv. privilegované závěti

Vážnost závěti jako poslední vůle zůstavitele, předpokládá, že pořizovatel sepíše listinu po zralé úvaze. Ne vždy je to však reálné, mohou nastat mimořádné okolnosti, kdy není možné, aby byla závěť sepsána tak, jak zákon vyžaduje. NOZ, stejně jako mnohé zahraniční občanské zákoníky, pro tyto případy zavádí privilegované testamenty, které lze pořídit s určitými úlevami, což má usnadnit pořízení závěti za těchto okolností.¹⁷² NOZ však blíže nespécifikuje pojem mimořádných okolností. Pokud bychom se inspirovali vymezením v zahraničních úpravách, je možné za mimořádné okolnosti pokládat události jako dopravní závěry, epidemie, válečné události, katastrofy, boje, nakažlivé nemoci apod. Všechny privilegované testamenty jsou platné pouze po určitou dobu, která se odvíjí od daného typu testamentu.

Úprava privilegovaných závětí se inspiroje jak předválečnou osnovou, tak zvláště občanskými zákoníky rakouským, polským, německým, švýcarským, francouzským, italským a nizozemským.¹⁷³ Jejich úprava byla z našeho dědického práva vyloučena v r. 1950 občanským zákoníkem č. 141/1950 Sb. s odůvodněním, že se preferuje dědění ze zákona.¹⁷⁴

NOZ upravuje situace, během nichž je možné pořídit s úlevami: bezprostřední ohrožení života z důvodu nenadálé události anebo ochromený běžný společenský styk z důvodu mimořádné události; důvodná obava, že zůstavitel zemře dříve, než stihne pořídit veřejnou listinou; vážný důvod zůstavitele cestujícího na palubě námořního plavidla plujícího pod státní

---

¹⁷⁰ § 1538 NOZ

¹⁷¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 631 – 632.

¹⁷² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 636 – 637.

¹⁷³ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. ...* s. 60 – 61.

¹⁷⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 636 – 637.

vlajkou ČR nebo letadla zapsaného v leteckém rejstříku ČR, a nakonec účast v ozbrojeném konfliktu a vojenských operacích.¹⁷⁵

NOZ zavádí možnost pořídit závěť ústně v případě patrného a bezprostředního ohrožení života pořizovatele. Pořídit soukromou závěť v této formě vyžaduje současnou přítomnost tří svědků. Vyžaduje se, aby osoba, která záznam pořídila, jej také s dalšími dvěma svědky podepsala a zůstaviteli za přítomnosti svědků přečetla. Zůstavitel musí potvrdit, že jde o záznam, kde je projevena jeho poslední vůle. Došlo-li k porušení náležitostí, zejména chybí-li na listině podpisy přítomných svědků, ale je-li přesto jisté, že listina spolehlivě zaznamenává zůstavitelovu poslední vůli, nepůsobí to neplatnost závěti. Taková to listina, na níž je závěť zaznamenána se nepovažuje za veřejnou listinu.¹⁷⁶

Poslední vůli pořizovatele může zaznamenat i starosta obce, pokud je namístě důvodná obava ze smrti zůstavitele a hrozí-li, že nestihne pořídit dříve, než zemře, ve formě veřejné listiny. Zaznamenat poslední vůli je oprávněn starosta obce, na jejímž území se zůstavitel nachází, a za přítomnosti dvou svědků. Obec zařídí bez zbytečného odkladu její úschovu u notáře.¹⁷⁷ Tato úprava má praktický význam zejména v malých obcích, např. v horských oblastech. Obec, která je v hierarchii orgánů veřejné moci nejbližší občanům, má jako veřejnoprávní korporace a základní územní společenství občanů¹⁷⁸ za úkol pečovat o potřeby občanů.¹⁷⁹ Takto pořízená závěť má formu veřejné listiny, protože starosta i tímto jednáním vykonává svou působnost podle zákona o obcích.

Možnost zaznamenat poslední vůli zůstavitele velitelem plavidla či letadla, popř. jeho zástupcem, pokud to nebrání v péči o bezpečnou plavbu nebo let a za přítomnosti dvou svědků, je další formou privilegovaného testamentu. Velitel zaznamená pořízení do palubního deníku a bez zbytečného odkladu závěť předá zastupitelskému úřadu ČR, který je nejbližší přístavu či letišti, kde loď zakotvila, nebo letadlo přistálo. Závěti takto pořízené pozbývají účinnosti uplynutím tří měsíců ode dne pořízení.¹⁸⁰ O takto pořízených testamentech platí, že se na ně hledí jako na veřejné listiny, jelikož velitelům plavidel a letadel zákony svěřují úřední působnost.

---

¹⁷⁵ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 285.

¹⁷⁶ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1542 – 1549 NOZ.

¹⁷⁷ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 285.

¹⁷⁸ Čl. 100 a 101 Ústavy; § 1 zákon o obcích.

¹⁷⁹ § 3 zákon o obcích.

¹⁸⁰ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 285.

Poslední formou privilegované závěti je tzv. vojenský testament, což je pořízení vojenské osoby v případech válečných operací, kdy může závěť jako veřejnou listinu sepsat důstojník, popř. osoba s vyšší vojenskou hodností.¹⁸¹ Takovou závěť odevzdá velitel bez zbytečného odkladu veliteli nadřízeného velitelství, odkud se předá Ministerstvu obrany ČR. Byla-li závěť takto pořízena, nelze její platnost popřít.¹⁸² Závěť pozbuje platnosti po třech měsících ode dne pořízení.¹⁸³

Tento způsob posledního pořízení je umožněn vojákovi či jiné osobě náležející k armádě, která nemá možnost obrátit se na notáře. Pokud je možnost obrátit se na notáře, má důstojník sepsání závěti odmítnout. Pokud je i tak závěť zaznamenána velitelem, nemůže to vést k popření platnosti závěti. Vojenské závěti má být přiznána vlastnost veřejné listiny.¹⁸⁴ Vojenský testament má význam v případě zahraničních vojenských misí, kde není vždy možné pořídit zákonným způsobem.

Je-li závěť pořízena s úlevami, není její platnost na újmu, že její zůstavitel nebo svědek nepodepsal proto, že nemohl psát, nebo pro jinou závažnou překážku, je-li to v listině výslovně uvedeno. Bude nezbytné však prokázat, že svědci byli pořízení závěti přítomni a jsou schopni potvrdit obsah zůstavitelovy poslední vůle. V takovém případě musí být s jistotou prokázáno, že listina obsahuje spolehlivý záznam zůstavitelovy poslední vůle; správnost skutečností v ní svědčených musí dokázat ten, kdo o listinu opírá své právo. Takto pořízenou závěť není možné pokládat za veřejnou listinu.¹⁸⁵

Takto pořízené závěti pozbývají platnosti po třech měsících ode dne pořízení. Doba však nepočne běžet ani neběží, dokud zůstavitel nemůže pořídit závěť ve formě veřejné listiny.

Pořizuje-li se závěť s úlevami před starostou, velitelem letadla nebo lodi nebo před důstojníkem, může dojít k různým pochybením formálností. Pro tyto případy je zakotveno, že takovéto formální chyby nepodlomí jistotu, že zůstavitelova poslední vůle byla věrně zaznamenána, platnost závěti neruší.

Kdo působí při pořízení závěti nebo jiném právním jednání, pro které tento zákon vyžaduje náležitosti jako pro závěť, jako pisatel, svědek, předčítatel, tlumočník, schovatel nebo

---

¹⁸¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 636 – 637.

¹⁸² SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. ...* s. 62.

¹⁸³ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. ...* s. 285.

¹⁸⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 637.

¹⁸⁵ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1542 – 1549 NOZ.

úřední osoba, zachová o obsahu zůstavitelovy vůle mlčenlivost, ledaže je zřejmá jiná vůle zůstavitele; poruší-li tuto povinnost, odčiní zůstaviteli újmu, kterou mu tím způsobil.¹⁸⁶

U privilegovaných závětí jsou sníženy nároky na osoby svědků. V těchto případech jsou vyžadovány mírnější formality než v běžných případech. Mírnější formality mohou spočívat např. v současné nepřítomnosti svědků, nevyžadování plné svéprávnost nebo zletilost atp. V případě nezletilých svědků bude vyžadována minimální věková hranice patnácti let. Současná přítomnost všech svědků je vyžadována jen u soukromé závěti pořízené ve stavu nouze ústně.¹⁸⁷

Zvláštní povaha privilegovaných závětí vyžaduje, aby jejich platnost byla časově omezena, pokud překážka pomine a zůstavitel bude s to závěti pořídit obvyklým způsobem.¹⁸⁸ Časové omezení je různé, odvíjí se od daného typu privilegované závěti, a to od dvou týdnů až po tři měsíce.

3.3.4 Svědkové závěti

Náhradou za úpravu § 476e a 476f OZ jsou společná ustanovení o svědcích závěti. Věcně se úprava OZ nezužuje, doplňuje se však o upřesňující konstrukce inspirované zejména zákoníky rakouským a nizozemským.¹⁸⁹

Svědci se účastní pořizování závěti takovým způsobem, aby byli s to potvrdit, že zůstavitel a pořizovatel jsou jedna a táž osoba. Svědky mohou být jen osoby, které na prohlášení a jeho obsahu nemají zájem a nejsou osobou nevidomou, neslyšící, němou nebo neznalou jazyka, v němž je prohlášení učiněno. Hlavním úkolem svědků je dosvědčit povahu prohlášení pořizovatele a potvrdit schopnost pořizovatele pořídit závět'.¹⁹⁰

Z okruhu svědků jsou vyloučeny osoby, které mají na obsahu prohlášení zájem. Těmito osobami jsou dědici, odkazovník, osoby jim blízké a také jejich zaměstnanci. Vyloučení jsou také vykonavatel závěti a ti, kdož při pořizování působili jako pisatel, předčítatel, tlumočník či úřední osoba.¹⁹¹

Ve dvou případech je možné, aby se i osoby vyloučené účastnili prohlášení v pozici svědků. V prvním případě je to připuštěno, pokud se prohlášení účastní tři svědci, namísto

¹⁸⁶ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 63.

¹⁸⁷ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1542 – 1549 NOZ.

¹⁸⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník* ... s. 638.

¹⁸⁹ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1539 – 1541 NOZ.

¹⁹⁰ KARHANOVÁ, M. Závět' v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 161.

¹⁹¹ § 1540 – 1541 NOZ

obvyklých dvou. Druhým možným případem je, když zůstavitel napíše vlastní rukou tu část závěti, kterou pořizovatel povolává osobu vyloučenou z okruhu svědků.

Nově je vyžadováno, aby se svědci podepsali na listinu obsahující závěť s doložkou, která poukazuje na jejich postavení jako svědků. Úkolem svědků není kontrola obsahu závěti, ale potvrzení identity zůstavitele, a že listina, na niž poukazuje, obsahuje jeho poslední vůli. Je ve vlastním zájmu svědků trvat na tom, aby se podepisovaly s doložkou právě proto, že vzhledem k právní úpravě nemusí být seznámeni s obsahem závěti.¹⁹²

Vše co bylo uvedeno, se užije i v případech tzv. privilegovaných závětí, ovšem s výjimkami. Svědky v takovýchto případech mohou být i osoby, které dosáhly patnáctého roku věku a osoby, omezené ve svéprávnosti, které jsou i přesto způsobilé věrohodně popsat skutečnosti významné pro platnost závěti.¹⁹³ Dále se nevyžaduje současná přítomnost všech svědků. Současná přítomnost svědků se vyžaduje jen u soukromé závěti porízené ústně ve stavu bezprostředního ohrožení života.¹⁹⁴

3.4 Vedlejší doložky závěti

Pojem „vedlejší doložky závěti“ lze chápat ve dvou rovinách. Jednak lze za vedlejší doložky chápat povolání vykonavatele závěti a správce dědictví. Druhá je možné vedlejší doložky závěti pojmout jako připojení podmínky, doložení času a příkaz.¹⁹⁵ V práci jsou tyto vedlejší doložky závěti pojaty druhým způsobem. Níže jsou rozebrány jednotlivé druhy vedlejších doložek – podmínky, doložení času a příkazu.

Pokud by vedlejší doložky směřovaly jen k zřejmému obtěžování dědice nebo odkazovníka ze zjevné zůstavitelovy svévole, nebude se k jejich znění přihlížet. Totéž platí v případě, kdy budou vedlejší doložky zjevně odporovat veřejnému pořádku nebo budou nesrozumitelné. K ustanovení vedlejší doložky se dále nebude přihlížet v případě, kdy zůstavitel ukládá dědici nebo odkazovníku uzavřít či neuzavřít manželství, setrvání v manželství, popř. zrušení manželství, totéž platí o registrovaném partnerství. Zůstavitel je oprávněn zříditi někomu právo na dobu, než uzavře manželství.¹⁹⁶

---

¹⁹² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 632 – 633.

¹⁹³ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. ...* s. 285.

¹⁹⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník ...* s. 637.

¹⁹⁵ FRINTA, O. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1213.

¹⁹⁶ OLEJAROVÁ, Ž. Pořízení pro případ smrti a zákonná posloupnost podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 6, s. 22. § 1551 a 1552 NOZ

Takové omezení vedlejších doložek má sloužit k ochraně dědiců. V případě absence takového ustanovení by dědici mohli být vystaveni šikanózním podmínkám, které by mohly být v rozporu i s Listinou. Mimo zmíněný zákaz vstupu do manželství, popř. jeho zrušení, by se mohlo jednat i o podmínky, které by stanovovaly, že dědic nabude dědictví pouze v případě, že nebude mít potomka, neuzavře registrované partnerství nebo že zveřejní soukromé fotografie na internetu. V těchto případech je zřejmá ochrana základních lidských práv, jejichž omezení je možné na základě zákona a v jeho mezích.¹⁹⁷

3.4.1 Podmínky

Podmínky v závěti, jakožto právní jednání *mortis causa*, si vyžadují speciální úpravu, která je provedena v § 1561 – 1563 NOZ. Obecná ustanovení o podmínkách právních jednání v tomto případě není možné použít.¹⁹⁸

Podmínky mají umožnit pořizovateli, aby poměry, kterými se bude jeho majetek řídit po jeho smrti, odpovídaly jeho vůli a úmyslu.¹⁹⁹

Podmínkou je taková skutečnost, o níž není jisto, zda v budoucnu nastane. Odkládací podmínka je taková, na jejímž splnění závisí, zda právní následky jednání nastanou. Podmínka je rozvazovací, pokud na jejím splnění závisí, zda právní následky, které již nastaly, pomínou.²⁰⁰

Podmínka může být uložena jak dědici, tak odkazovníku. Směřuje-li podmínka k jednání, které jím může být dědicem či odkazovníkem po smrti zůstavitele opakováno, musí být znovu vykonáno, a to i případě, že stanovení podmínka byla již za zůstavitelova života splněna. Vzhledem ke znění § 1561, kde je stanoveno „není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele“, se jedná o ustanovení dispozitivní, a je na vůli zůstavitele, zda na splnění podmínky po své smrti bude trvat.

V případě, že podmínka by byla nemravná, nesrozumitelná, hledělo by se na ni, jako by nebyla k závěti připojena. Totéž platí o nemožné rozvazovací podmínce, ke které se ze zákona nepřihlíží. A to z toho důvodu, kdyby nastal ten případ, že by byl dědic či odkazovník povolán na

---

¹⁹⁷ FRINTA, O. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ ... s. 1214 - 1215.

¹⁹⁸ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 286.

¹⁹⁹ FRINTA, O. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ ... s. 1213.

²⁰⁰ § 548 odst. 2 NOZ

základě takovéto podmínky a ta by byla považována za neplatnou, bylo by i takové povolání dědice nebo odkazovníka neplatným, jelikož by se tak stalo na základě neplatného ustanovení.²⁰¹

K nabytí toho, co bylo dědici či odkazovníku zůstaveno s odkládací podmínkou, je třeba, aby osoba, jíž bylo něco zůstaveno, přežila zůstavitele a byla způsobilá dědit.²⁰² Ze zákona je neplatné ustanovení závěti, kterým se uděluje právo s nemožnou odkládací podmínkou.

K podmínkám v závěti se v OZ nepřihlíželo. Závěť je mohla obsahovat, ale notář k nim v dědickém řízení nepřihlížel. Bylo tedy jen na vůli dědiců, zda podmínky v závěti respektovali či ne. Nerespektování podmínek nebylo nijak sankcionováno, ani v případě, kdy to zůstavitel stanovil.²⁰³

3.4.2 Doložení času

U doložení času je, na rozdíl od podmínky, jisté, že stanovená doba nastat musí. Doložení času i podmínka umožňují, aby dědictví nejdříve připadlo jednomu dědici – dědici přednímu, a poté, nastane-li předvídaná skutečnost, či nadejde-li předpokládaný čas, dědici následnému. Přední dědic je chráněn tím, že následný dědic je povinen se s ním poměrně vyrovnat co do dluhů, které dědictví zatěžují.²⁰⁴

Doložením času v závěti zůstavitel určuje, že dědic nebo odkazovník má nabýt své právo buď na určitou omezenou dobu (*dies ad quem* – den, do kterého se právo počítá), anebo že dědic či odkazovník má nabýt své právo později než v době smrti zůstavitele (*dies a quo* – den, od kterého se právo počítá).²⁰⁵

Omezí-li zůstavitel někomu právo doložením času a není-li jisté, zda čas nastane, platí zůstavené právo za podmíněné. Je-li čas určen tak, že rozhodná chvíle nastat musí, přechází zůstavené právo jako jiná nepodmíněná práva i na dědice té osoby, jíž bylo takto zůstaveno. Je-li jisté, že doba vyměřená v závěti nastat nemůže, posoudí se toto doložení času jako nemožná podmínka, tudíž dědic své právo nenabude. Bude-li však nepochybné, že se zůstavitel při určení času jenom zmýlil, určí se rozhodná chvíle podle jeho pravděpodobné vůle.²⁰⁶

---

²⁰¹ KARHANOVÁ, M. Závěť v návrhu nového kodexu ... s. 160.

²⁰² SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 65.

²⁰³ KOVÁŘOVÁ, D. Nakládání s vlastním majetkem formou závěti. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 4.

²⁰⁴ FRINTA, O. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1213.

²⁰⁵ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část*. ... s. 287.

²⁰⁶ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 65.

Případne-li takto zatížené dědictví přednímu dědici, protože vymíněná událost nebo určený čas ještě nastaly, nesmí přední dědic takové dědictví zcizit, zatížit nebo o něm pořídit závěť, neboť je jeho právo omezeno jako právo poživatele. Dědic, jehož právo bylo odloženo ustanovením podmínky nebo doložením času, má povinnost poměrně přispět přednímu dědici na zůstavitelovy dluhy, popř. na povinný díl nepominutelného dědice.²⁰⁷

3.4.3 Příkaz

Příkazem zůstavitel v poslední vůli dědici nařídí, aby se zůstaveným majetkem určitým způsobem nakládal. Pokud by zůstavitel v závěti dědici přikázal, aby dědic vydal někomu část majetku nebo určitou věc, jednalo by se o odkaz, nikoli o příkaz.²⁰⁸

Zůstaví-li pořizovatel někomu něco s připojením příkazu, posuzuje se příkaz jako rozvazovací podmínka, takže se zůstavení práva zmaří, nebude-li příkaz proveden, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli.

Zákaz zcizení nebo zatížení zavazuje obtíženého, jen je-li nařízen na určitou přiměřenou dobu a odůvodněn vážným zájmem hodným právní ochrany, jinak může soud na návrh obtíženého rozhodnout, že se k zákazu nepřihlíží. Byl-li zákaz zapsán do veřejného seznamu, může obtížený požadovat, aby soud zákaz zrušil; soud návrhu nevyhoví, neprokáže-li se, že zájem na zrušení zjevně převyšuje zájem na jeho zachování. Nelze-li příkaz splnit přesně, budiž splněn alespoň tak, aby mu bylo přibližně co možná nejvíc vyhověno. Kdo se však záměrně učinil neschopným splnit příkaz, věda, že jej tím zmaří, pozbude, co mu bylo zůstavěno.

Právo vymáhat splnění příkazu má kromě osoby, již je příkaz k prospěchu, také vykonavatel závěti nebo jiná osoba k tomu v závěti povoláná. Směřuje-li příkaz k prospěchu více osob bez bližšího určení, splní obtížená osoba příkaz vůči právnické osobě oprávněné chránit zájmy těchto osob. Směřuje-li příkaz k veřejnému prospěchu, může splnění příkazu vymáhat i příslušný orgán veřejné moci.

Vysloví-li se zůstavitel o účelu, ke kterému něco někomu zanechává, ale neuloží-li povinnosti k tomuto účelu zanechané věci použít, hledí se na jeho projev vůle jako na přání bez právní závaznosti.

---

²⁰⁷ KARHANOVÁ, M. Závěť v návrhu nového kodexu ... s. 160 - 161.

²⁰⁸ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 288.

Ustanovení, kterým zůstavitel dědici nebo odkazovníku přikáže s pohružkou ztráty nějaké výhody, aby závěti neodporoval, nemá právní účinky, jde-li jen o odpor proti pravosti závěti nebo proti výkladu jejího smyslu.²⁰⁹

Nesplní-li dědic příkaz, dědictví pozbude. Zůstavitel může svoji vůli stanovit osud dědictví pro případ, kdy dědic příkaz nesplní.²¹⁰

3.5 Nepominutelný dědic

Institut nepominutelných dědiců, co do rozsahu oprávněných osob, je zachován dle úpravy OZ, zahrnuje tedy děti zůstavitele, a pro případ, že děti nedědí, jejich potomci. Při projednávání NOZ byly návrhy na rozšíření okruhu nepominutelných dědiců na standardní úroveň evropských států, o rodiče a prarodiče zůstavitele, zamítnuty. Rodiče a prarodiče zůstavitele za nepominutelné dědice uznával ještě občanský zákoník z r. 1950 (za předpokladu, že byli práce neschopní a v nouzi). OZ je však z okruhu nepominutelných dědiců vyloučil, a osnova NOZ tedy v tomto směru dosavadní stav nemění.²¹¹

Dochází ke změně terminologie, dřívější označení „neopomenutelný“ dědic se mění na „nepominutelný“ dědic. Důvodem má být návrat k tradiční české právní terminologii. Podle koncepce nového občanského zákoníku totiž tzv. nepominutelní dědicové nemají právo na podíl z pozůstalosti, ale pouze na peněžní částku rovnající se hodnotě jejich povinného dílu. Z toho vyplývá, že nepominutelný dědic není z právního hlediska dědicem, ale zákonným odkazovníkem.²¹²

Testamentární dědická posloupnost má přednost před zákonnými ustanoveními o dědické posloupnosti. Průlom do tohoto pravidla představují práva tzv. nepominutelných dědiců, tj. potomků zůstavitele, kterým bez ohledu na ustanovení závěti náleží právo k určitému, zákonem stanovenému, podílu dědictví a záleží pouze na nich samotných, zda své právo i proti ustanovení závěti uplatní, či nikoliv.²¹³

Nový zákoník přichází se dvěma podstatnými změnami. První z nich je zkrácení práva nepominutelných dědiců. Druhá změna je ještě výraznější a spočívá v tom, že nepominutelný

---

²⁰⁹ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 66.

²¹⁰ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část*. ... s. 288.

²¹¹ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1642 – 1645 NOZ.

²¹² HORÁK, O. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 383.

²¹³ SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. ... s. 83.

dědic nemá vždy právo na podíl pozůstalosti, ale lze jej uspokojit i vypořádáním podílu v penězích.²¹⁴

NOZ zachoval, stejně jako OZ, dělení nepominutelných dědiců na zletilé a nezletilé. V případě stanovení povinného dílu je věk dědice rozhodným faktorem. Je-li nepominutelný dědic nezletilý, musí se mu dostat alespoň tři čtvrtiny zákonného podílu, místo dřívějšího celého podílu. Jedná-li se o zletilého nepominutelného dědice, musí se mu dostat čtvrtina jeho zákonného podílu, namísto poloviny jeho podílu. Povinný díl může být zůstaven jako dědický podíl nebo jako odkaz, ale díl nesmí být jakkoli zatížen.²¹⁵

Právo nepominutelného dědice na povinný díl na pozůstalosti lze uspokojit vypořádáním v penězích. Pokud zůstavitel pořídil o svém jmění závěti a nepominutelného dědice pomínul, stíhalo staré právo závěť částečnou neplatností. NOZ i nadále zakazuje pořízením pro případ smrti nepominutelného dědice zkrátit na jeho podílu, ale stane-li se, nestíhá závěť neplatnost a závětním dědicům se dostane pozůstalost tak, jak pořizovatel určit. Zákon závětním dědicům nařizuje, aby nepominutelnému dědici vyplatili jeho povinný díl.²¹⁶ Je tím založeno právo nepominutelného dědice domáhat se po dědici výplaty povinného dílu, který mu náleží. Povinný díl se má vyplácet primárně v penězích, přičemž bude chápán jako pohledávka nepominutelného dědice za dědicem skutečným.²¹⁷ Této povinnosti se závětní dědici mohou zprostit tak, že dědictví odmítnou.

Zůstavitel může povolat závěti nepominutelného dědice, ale zatíží ho omezeními. Pak lze nepominutelnému dědici uložit, aby buď převzal pozůstalost s omezeními, anebo aby požadoval povinný díl. Nemá-li nepominutelný dědic v takovém případě právo volby, jsou podmínky a příkazy omezující povinný díl bez účinků. Toto omezení je stanoveno jen na ochranu nepominutelného dědice, nelze jej vztáhnout na ostatní dědice.²¹⁸

Pokud zůstaviteli bylo známo, že je nepominutelný dědic naživu a přesto jej v závěti opomínul, má právo na povinný díl. Opomíne-li zůstavitel dědice jen pro to, že o jeho narození nevěděl, zůstává tomuto dědici právo na povinný díl podle zákona.

---

²¹⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého*. ... s. 292.

²¹⁵ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část*. ... s. 294.

²¹⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého*. ... s. 292.

²¹⁷ BEDNÁŘ, V. Dědické právo v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 5, s. 163.

²¹⁸ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1642 – 1645 NOZ.

Opomine-li zůstavitel v závěti nepominutelného dědice nikoli omylem, ale z důvodu toho, že se takový dědic zachoval způsobem, který umožňuje vydědění, hledí se na takové jednání jako na vydědění učiněné mlčky a po právu.

Kdo se zřekl dědictví nebo povinného dílu, kdo je nezpůsobilý dědit nebo kdo byl zůstavitelem vyděděn, právo na povinný díl nemá. Při výpočtu povinných dílů ostatních dědiců se k němu hledí tak, jako by z dědického práva nebyl vyloučen. Jedná se o projev zásady, která stanoví, že podíl vyděděného způsobí zmenšení povinného dílu.²¹⁹

3.6 Zrušení závěti

NOZ při úpravě zrušení závěti vychází z právní úpravy OZ, ale je přesnější. Závěť nebo její jednotlivé části lze zrušit pořizáním nové závěti, anebo jejím odvoláním.²²⁰ Odvolání závěti je možné dvěma způsoby, a to mlčky (zničením listiny, na které je poslední vůle zachycena), nebo výslovně (prohlášením o odvolání závěti).

Z OZ je zachováno pravidlo, že pořizáním nové závěti se starší závěť ipso facto ruší, pokud starší závěť nebo její jednotlivé části nemohou vedle novější obstát. K takovému zrušení starší závěti není třeba projevu vůle, aby její zrušení bylo platné.

V případě výslovného odvolání závěti je vyžadován projev vůle učiněný stejnou formou jakou je možné pořídit závěť ve formě soukromé listiny. Závěť je možné odvolat i mlčky, k čemuž je vyžadováno zničení listiny, na níž byla závěť napsána. Zničí-li zůstavitel jen jeden z několika stejnopisů závěti, nelze z toho ještě usuzovat na její odvolání.

Zvláštním právním režimem se řídí zrušení závěti pořizené ve formě veřejné listiny, který byl uložen v notářské úschově. Zůstavitel má právo kdykoli požadovat vydání závěti, kterou lze vydat pouze jemu osobně. Kdo vydává pořizovateli závěť z úschovy, musí jej poučit, že vydáním závěti se závěť považuje za odvolanou. Poučení i odvolání závěti je zaznamenáno ve spisu i na vydávané listině.

NOZ zavádí nový institut obnovení platnosti dřívější závěti. V případě, že zůstavitel novější závěť zruší nebo odvolá, a dřívější uchová, má se za to, že dřívější závěť nepozbyla platnost a hledí se na ni, jako by nebyla zrušena. OZ obnovení platnosti závěti neupravoval, zrušil-li zůstavitel novější závěť a nepořídil novou, přicházela v úvahu pouze zákonná dědická

---

²¹⁹ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 294 – 295.

²²⁰ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část.* ... s. 288.

posloupnost. Úprava obnovení platnosti dřívější závěti odpovídá logickému i laickému lidskému chápání veřejnosti.

NOZ doplňuje úpravu zrušení závěti o neúčinnou zrušovací doložku. Doložka stanoví, že prohlášení zůstavitele o tom, že všechna jeho další pořízení pro případ smrti budou neplatná, anebo že nebudou platná pořízení učiněná v určité formě, je bez právní relevance a nebude se k němu přihlížet.²²¹

---

²²¹ <https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>, důvodová zpráva § 1575 – 1581 NOZ.

4. ZÁVĚR

Občanský zákoník z roku 1964 (zákon č. 40/1964 Sb.) byl na našem území platný skoro padesát let a za celou dobu své platnosti prošel řadou novelizací. Některé z těchto novelizací znamenaly značný zásah do úpravy dědického práva. Tento právní předpis se v průběhu času přizpůsoboval nejen změnám ve společnosti, ale také postupně rozšiřoval možnost zůstavitele nakládat se svým majetkem pro případ smrti.

V roce 1950 (novelou zákona č. 141/1950 Sb.) zaznamenalo dědické právo významný zásah. Novela znamenala výrazné změny, kterými bylo zrušení institutu smluvního zřeknutí se dědictví, omezení formy závěti a největší zásah znamenalo zrušení institutu vydědění, které bylo obnoveno až s účinností zákona č. 131/1982 Sb. v roce 1983.

Novela zákona z roku 1992 (zákonem č. 509/1991 Sb.) reagovala na demokratické změny společnosti. Rozšířila důvody vydědění neopomenutelných dědiců, zmenšila nárok zletilých neopomenutelných dědiců jejich dědického podílu na jednu polovinu (z původních tří čtvrtin). Byly rozšířeny formy závěti zavedením allografní závěti v obecné podobě, ale také allografní závěti osob s určitou smyslovou vadou. Výslovně byla připuštěna závěť nezletilce, staršího patnácti let, ve formě notářského zápisu. Také byla zakotvena možnost zřídit nadaci nebo nadační fond.

Novelizace z roku 2005 (zákon č. 554/2004 Sb.) umožnila pořizovateli ustanovit správce dědictví ke správě majetku po dobu od smrti zůstavitele do skončení dědického řízení. Ustanovení správce dědictví mělo být ve formě notářského zápisu.

I přes četné novelizace dědického práva v tomto občanském zákoníku nebyl rozsah právní úpravy dědění dostatečný, ba přímo skoupý co do výčtu paragrafů, které byly věnovány dědickému právu. Řada věcí se dovozovala z teorie a judikatury. Celkově dědické právo nekladlo na poslední vůli zůstavitele dostatečný důraz.

Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.), který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, vnáší nejen do dědického práva řadu nových prvků a institutů. Jako přínos této úpravy vidím nové instituty NOZ, z nichž bych zde zmínila úpravu povinného dílu nepominutelných dědiců, vedlejší doložky závěti, rozšíření důvodů vydědění o marnotratného dědice, a v neposlední řadě také úprava tzv. privilegovaných testamentů.

NOZ přináší rovněž omezení v možnosti porízení. Jedním z takových omezení je neplatnost ustanovení dědicem nebo odkazovníkem zdravotnického zařízení, ve kterém se

zůstavitel v době pořízení nacházel. V podstatě všechna ustanovená omezení mají jediný cíl, a to ten, že mají ochránit potomky zůstavitele, aby se jim spravedlivě dostalo z rodinného majetku tolik, kolik stanoví zákon. V takovém omezení volnosti pořízení vidím jednoznačně plus, protože dědické právo má zajistit přechod majetku ze zůstavitele na dědice, a zachovat tak majetek rodiny pro její další fungování.

Tato právní úprava se, co se týče dědění ze závěti a dědického práva jako celku, přizpůsobila evropskému standardu, který je již dlouhá léta běžný v okolních evropských zemích. Celkově nový občanský zákoník rozšiřuje možnost pořízení pro případ smrti – zavádí další dědický titul, a to dědickou smlouvu, klade větší důraz na vůli zůstavitele, což je zřejmé hlavně v ustanovení, které stanoví, že pro výklad závěti nelze užít pravidel obecné části zákoníku.

Úprava dědického práva v současném občanském zákoníku, na rozdíl do předchozí právní úpravy, obsahuje větší testamentární volnost pořizovatele, nové instituty umožňující pořizovateli lépe naložit s jeho majetkem pro případ smrti. Zpracování nového dědického práva řadí Českou republiku mezi demokratické země, jejichž zákony kladou hlavní důraz na projev svobodné vůle člověka pořídit o svém majetku pro případ smrti.

Během psaní práce jsem našla odpověď na otázky položené v úvodu. Vzhledem k obsahu práce jsem dospěla k závěru, že se tvůrci NOZ v mnoha případech se inspirovali dědickým právem v ABGB, v jiných případech jdou až k římskému právu. V podstatě ale nová koncepce úpravy dědění ze závěti vychází z OZ. Co se týká poslední otázky, tak se domnívám, že úprava je srozumitelná a její aplikace, vzhledem k podobnosti s OZ a po určitém čase účinnosti zákona, nebude v praxi působit větší komplikace.

5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie, komentáře, judikatura

BEDNÁŘ, V. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 301 s.

MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo: Praktická příručka. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. vydání. Praha: Linde, 2007. 351 s.

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 650 s.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 308 s.

MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. 432 s.

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.

SCHELLE, K., SCHELLOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, a.s., 2013. 152 s.

HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 308 s.

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 316 s.

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 904 s.

ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 1491 s.

FIALA, R. *Přehled judikatury ve věcech dědických*. Praha: ASPI, 2006. 494 s.

ELIÁŠ, K. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. I. svazek*. Praha: Linde, 2008. 1391 s.

Odborné časopisy

HAVRÁNKOVÁ, A. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10 č. 7, s. 14 - 16.

LUŽNÁ, R. Dědická nezpůsobilost a vydědění. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 25 – 26.

JINDŘICH, M. Závěť a další listiny pro případ smrti. *Právní rádce*, 1996, roč. 4, č. 5, s. 14 – 15.

- BEZOUŠKA, P. Nezletilý a závět' notářským zápisem. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, s. 19 – 21.
- VALEŠKA, J. Problematika pomoci jiné osoby při psaní závěti. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 4, s. 24 - 33.
- ELIÁŠ, K. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 97 – 105.
- KARHANOVÁ, M. Závět' v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 157 – 164.
- BEDNÁŘ, V. Dědické právo v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 5, s. 162 – 169.
- HORÁK, O. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 381 – 386.
- KOVÁŘOVÁ, D. Nakládání s vlastním majetkem formou závěti. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 1 – 5.
- OLEJAROVÁ, Ž. Pořízení pro případ smrti a zákonná posloupnost podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 6, s. 22 - 24.
- FRINTA, O. Závět' (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1203 – 1216.

Internetový zdroj

<https://obczan.cz/zakon/noz/cast-treti/hlava-iii>

Rozhodnutí soudů

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. ledna 1983, 4 Cz 85/82.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21. října 1963, R 19/64.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. února 1990, 4 Cz 8/90.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. března 2008, 21 Cdo 2968/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2001, 30 Cdo 1975/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. ledna 1983, 4 Cz 82/82.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 1997, 2 Cdon 1883/96.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2008, 21 Cdo 1/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. dubna 1997, 2 Cdon 988/96.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2005, 30 Cdo 2567/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. června 1988, 4 Cz 43/88.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. října 2005, 30 Cdo 1454/2005.

R 35/53.

R 88/2005.

R V/67.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. března 1983, 4 Cz 73/82.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. listopadu 1986, 4 Cz 61/86.

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 14. února 1994, 18 Co 218/93-32.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. května 2002, 24 Co 98/2002-94.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. prosince 1997, 24 Co 315/97.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. února 2001, 24 Co 35/2001.

Zákony

Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; účinný od 1. 1. 2014.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1951.

6. SHRNU TÍ A KLÍČOVÁ SLOVA

Cílem práce bylo srovnat problematiku dědění ze závěti dvou právních předpisů, které dělí skoro padesát let. V průběhu platnosti občanského zákoníku z roku 1964 bylo nezbytné reagovat na politické změny ve společnosti a zákon musel být se přizpůsoben demokratické společnosti. Dědické právo v tomto předpise byla zastaralé a nedbalo dostatečně o vůli zůstavitele. Nový občanský zákoník v úpravě dědického práva odstraňuje nedostatky předchozího zákona, rozšiřuje testovací volnost jednotlivce a je přizpůsobeno právním úpravám evropských zemí.

Obsah práce je rozdělen do dvou částí, které jsou shodné se srovnávanými dvěma zákony, dílčí kapitoly se pak zabývají jednotlivými požadavky zákona, které musí být splněny, aby pořízená závěť neodporovala zákonu a jako taková nebyla stížena neplatností. Obě právní úpravy dědění ze závěti se od sebe příliš neliší. Nová právní úprava vychází v určitých ustanoveních z úpravy předchozí, jiné instituty zavádí jako nové, např. privilegované testamenty.

KLÍČOVÁ SLOVA

Závěť, poslední vůle, zůstavitel, dědictví, dědic, testamentární dědická posloupnost, formy závěti, vlastnoruční závěť, allografní závěť, notářský zápis, svědek, vedlejší doložky, úlevy při pořizování závěti, zrušení závěti.

7. SUMMARY AND KEY WORDS

The objective of this thesis was to compare inheritance from the will by two legislations which are almost 50 years apart. During the validity of civil code from 1964 was necessary to adapt to political changes in the society and the law had to adjust to democratic society. The inheritance law in this form was outdated and didn't follow the will of the testator. New civil code adjusted inheritance law by removing the lacks in the law before. Furthermore there were significantly increased opportunities of the individual and the law is customized to legislation of European Union.

Main content of the work is divided into two parts. Inheritance law in first part is described by old civil code and in the second part by the new one. The sub-chapters clarifies single requirements of the law which have to be fulfilled to ensure that the will is not in contradict with law. If yes, it is not valid. The both legislations about inheritance from the will are not very different. The new one is based on the old one but there are some new institutes like privileged testament.

KEY WORDS

Testament, last will, testator, inheritance, inheritor, testamentary succession, forms of will, handwritten testament, allograph testament, notarial deed, witness, secondary clauses in testament, reliefs for wills, revocation of a testament.